

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Proiectul „Consolidarea sistemului de justiție penală bazat pe respectarea drepturilor omului în Republica Moldova”

Raport de analiză

a Legii nr. 137/2016 cu privire la reabilitarea victimelor infracțiunilor din Republica Moldova

Dr. Christa Pelikan și Arina Țurcan-Donțu

Iunie 2024

Prezentul document a fost elaborat în cadrul Proiectului Consiliului Europei „Consolidarea sistemului de justiție penală bazat pe respectarea drepturilor omului în Republica Moldova”, implementat de către Direcția Programe de Cooperare a Consiliului Europei.

Opiniile exprimate în acest document sunt responsabilitatea autorilor și nu reflectă în mod necesar politica oficială a Consiliului Europei.

Conținut

Lista de abrevieri.....	3
Introducere.....	4
Cadrul de cercetare	5
Scopul și obiectivele analizei	5
Surse de standarde internaționale	5
Metodologia analizei.....	7
Capitolul I. Prevederi generale	8
Capitolul II. Accesul victimelor la servicii de suport.....	9
Capitolul III. Consilierea victimelor	12
Consilierea informațională	12
Consilierea psihologică.....	13
Consilierea juridică	15
Capitolul IV. Participarea în procedurile penale	17
Capitolul V. Protecția victimelor	17
Capitolul VI. Compensația financiară din partea statului.....	18
Analiza legislației naționale.....	18
Bune practici privind compensarea financiară a victimelor infracțiunilor	24
Portugalia	24
Austria	25
Concluzii	26
Recomandări	27

Lista de abrevieri

- CM – Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei
- CNAJGS – Consiliul Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat
- CP – Codul penal al Republicii Moldova
- CPP – Codul de procedură penală al Republicii Moldova
- CPVC – Comisia pentru protecția victimelor infracțiunilor
- FEJR - Forumul European pentru Justiție Reparatorie
- GRETA – Grupul de experți privind acțiunile împotriva traficului de ființe umane
- IGP – Inspectoratul General al Poliției
- ONG – Organizație Non-guvernamentală
- ONU – Organizația Națiunilor Unite
- RM – Republica Moldova
- UE – Uniunea Europeană
- UNEJ – Uniunea Națională a Executorilor Judecătorești din Republica Moldova
- UNTOC – Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității organizate transnaționale

Introducere

Consiliul Europei implementează proiectul „Consolidarea sistemului de justiție penală bazat pe respectarea drepturilor omului în Republica Moldova”, în contextul Planului de Acțiuni al Consiliului Europei pentru Republica Moldova 2021-2024. Proiectul urmărește acordarea asistenței necesare autorităților Republicii Moldova întru susținerea eforturilor sale de asigurare a respectării drepturilor omului în cadrul sistemului de justiție penală din Republica Moldova. Obiectivul autorităților naționale rămâne a fi consolidarea unui sistem de justiție penală care să funcționeze în mod eficient și în conformitate cu standardele europene privind drepturile omului, principiile umanizării, resocializării și justiției restaurative.

Analiza Legii nr. 137/2016 cu privire la reabilitarea victimelor infracțiunilor din Republica Moldova (în continuare ”Legea nr. 137”)¹ a fost solicitată de Ministerul Justiției și Procuratura Generală a Republicii Moldova, care își propun o revizuire a acesteia cu scopul de a o aduce în conformitate cu standardele Consiliului Europei și directivele Uniunii Europene în domeniu și pentru a explora unele alternative de îmbunătățire a prevederilor legale.

Prezentul raport îndrumă autoritățile în procesul de revizuire a cadrului normativ și propune modificări la Legea nr. 137, care, în opinia autorilor, ar fi necesare pentru adaptarea legii la standardele europene. Aceste propuneri vizează introducerea unor prevederi noi sau a unor secțiuni întregi, precum și amendamente nuanțate ale unor prevederi speciale din cadrul legal existent. Intenția autorilor a fost să ofere o analiză generală a cadrului legislativ, facilitând astfel procesul de creație legislativă în deplină cunoștință de cauză.

Analiza Legii nr. 137 s-a efectuat din perspectiva compatibilității cu standardele Consiliului Europei și cu cerințele dreptului comunitar ale Uniunii Europene în domeniul de reglementare a legii. În acest sens, autorii au recurs la următoarele documente principale ca surse de drept pentru analiza Legii nr. 137: Recomandarea CM/Rec(2023)2 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei către statele membre privind drepturile, serviciile și sprijinul pentru victimele infracțiunilor (în continuare ”Recomandarea CM (2023)2”)² și Directiva 2012/29/UE a Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene de stabilire a unor norme minime privind drepturile, sprijinirea și protecția victimelor criminalității (în continuare ”Directiva 2012/29/UE”)³.

Ambele documente prevăd dreptul la compensare din partea statului victimelor, astfel recomandând statelor membre să institue un sistem de compensare financiară, independent de acel instituit prin procedurile penale. Dat fiind că subiectul compensării financiare a trezit un interes sporit din partea autorităților din Republica Moldova, raportul include câteva exemple în acest sens, cu referire la practicile și legislația din Portugalia și Austria.

Raportul, de asemenea, introduce și propuneri alternative de adaptare a Legii nr. 137 la Recomandarea CM (2023)2 și Directiva UE 2012/29. Aceste propuneri urmăresc, în mod special, modificarea structurii legii actuale, modului în care sunt formulate articolele și alineatele din lege. Propunerile se bazează pe standardele comune reflectate în ambele surse de drept, prin referire la principiile directe și prevederi-cheie fără a lua în considerație diferențe de formulare juridică și tehnică legislativă între aceste două acte normative.

---

¹Textul oficial al Legii nr. 137/2016 cu privire la reabilitarea victimelor infracțiunilor, adoptată la 29 iulie 2016, cu modificările ulterioare este disponibil în limba română la adresa https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=139012&lang=ro

²Recomandarea CM/Rec(2023)2 a Comitetului de Miniștri către statele membre privind drepturile, serviciile și sprijinul acordat victimelor infracțiunilor, disponibilă la adresa: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=0900001680aa8263. Expunerea de motive a Recomandării CM/Rec(2023)2, disponibilă la adresa: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=0900001680aa1f4c

³Directiva 2012/29/UE a Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene din 25 octombrie 2012 de stabilire a unor norme minime privind drepturile, sprijinirea și protecția victimelor criminalității, disponibilă în versiunea română la adresa: [L_2012315RO.01005701.xml \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A32012L0029&from=doctrines). Textul Directivei UE 2012/29/UE este supus procesului de revizuire cu scopul de a extinde drepturile unor categorii de victime și de a acorda o atenție sporită victimelor cu nevoi speciale, precum și de a reglementa situația copiilor victime ale infracțiunilor.

Cadrul de cercetare

Scopul și obiectivele analizei

Scopul prezentului raport este evaluarea Legii nr. 137 din perspectiva compatibilității cu standardele Directivei UE 2012/29 și cu Recomandarea CM (2023)2 prin prisma principiilor echității și centrării pe nevoile victimelor infracțiunilor.

Obiectivele specifice ale analizei sunt focusate pe:

- stabilirea faptului dacă există dificultăți în procesul de implementare a Legii nr. 137;
- identificarea cauzelor ineficienței aplicării Legii nr. 137 în practică;
- analiza bunelor practici internaționale cu referire la reabilitarea victimelor infracțiunilor din perspectiva transpunerii în legislația și practica Republicii Moldova;
- formularea recomandărilor în vederea modificării și completării Legii nr. 137.

Surse de standarde internaționale

În procesul de elaborare a raportului, s-a pus accent pe identificarea standardelor internaționale și naționale relevante, precum și a documentelor care definesc standarde specifice pentru reabilitarea victimelor infracțiunilor. Astfel, următoarele surse au fost identificate ca relevante:

- **Convenția Consiliului European privind lupta împotriva traficului de ființe umane⁴** (*în continuare - Convenția de la Varșovia*), adoptată la 16.05.2005 la Varșovia, intrată în vigoare pentru Republica Moldova la 01.02.2008 - obligă statele să adopte măsuri legislative și alte măsuri necesare pentru a asigura garantarea compensării victimelor traficului de ființe umane, de exemplu prin stabilirea unui fond pentru compensarea victimelor sau a altor măsuri ori programe destinate asistenței și integrării sociale a victimelor. Totodată, Convenția de la Varșovia instituie obligația statelor de a prevedea în dreptul intern dreptul de a fi asistat de un apărător și dreptul la asistență juridică gratuită pentru victime⁵.
- **Convenția europeană privind compensarea victimelor infracțiunilor violente⁶**, semnată la 24.11.1983 la Strasbourg, la moment nu este ratificată de Republica Moldova - este un tratat internațional care propune armonizarea la nivel european a standardelor minime pentru despăgubirea victimelor infracțiunilor violente. Un alt obiectiv al acestei Convenții este să asigure cadrul juridic al cooperării internaționale în domeniu, în particular prin promovarea despăgubirii victimelor străine de statul pe teritoriul căruia a fost săvârșită infracțiunea. Această Convenție recunoaște principiul "teritorialității" potrivit căruia despăgubirea trebuie plătită de statul pe teritoriul căruia a fost comisă infracțiunea. Astfel, art.3 lit. a) din Convenție prevede dreptul cetățenilor străini de a beneficia de compensații din partea statului pe teritoriul căruia a fost comisă infracțiunea, necondiționând acest drept de statutul de reședință al victimei la momentul comiterii infracțiunii sau la momentul solicitării compensației. Singura condiție ca aceștia să fie cetățeni ai statelor membri ai Convenției. Prin urmare, ratificarea Convenției de către Republica Moldova ar constitui un pas important pentru recunoașterea și respectarea drepturilor victimelor infracțiunilor violente.

---

⁴[Convenția Consiliului European privind lupta împotriva traficului de ființe umane](#)

⁵Articolul 15 din Convenția de la Varșovia

⁶[Convenția europeană privind compensarea victimelor infracțiunilor violente](#)

- **Convenția ONU împotriva criminalității transnaționale organizate** (*în continuare "UNTOC"*)⁷ adoptată la 15 noiembrie 2000 la New York, în vigoare pentru Republica Moldova din 16 octombrie 2005 - prevede în art. 25 „*acordarea de asistență și protecție victimelor*”, obligația statelor de a stabili proceduri corespunzătoare pentru a oferi asistență și protecție victimelor și pentru a le permite să obțină reparații. Consecvent, **Protocolul privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor (Protocolul de la Palermo)**⁸ consolidează aceste obligații, prin prevederi ce impun obligații de compensare. Compensația este un element esențial al administrării justiției pentru victimele traficului, prin care li se recunoaște suferințele și li se asigură posibilitatea de a-și reconstrui viața. În acest context, art. 6.6. solicită statelor părți să se asigure ca *"sistemul său juridic prevede măsuri care să ofere victimelor traficului de persoane posibilitatea de a obține repararea prejudiciului suportat"*.
- **Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice** adoptată la Istanbul pe 11 mai 2011 (*în continuare - Convenția de la Istanbul*)⁹ în vigoare pentru Republica Moldova din 01 mai 2022 - obligă statele de a lua măsuri legislative sau alte măsuri necesare pentru a se asigura că victimele au dreptul de a cere compensații. Convenția prevede că aceluia care au suferit vătămări corporale grave sau deteriorarea sănătății li se va acorda o compensație adecvată din partea statului, în măsura în care prejudiciul nu este acoperit din alte surse, precum agresorul, asigurare sau pensii medicale și sociale finanțate de stat.

În contextul integrării europene, directivele UE joacă un rol important pentru Republica Moldova, în special în procesul de aliniere la acquis-ul comunitar. Deși, în prezent, aceste directive nu au efect juridic direct în Republica Moldova, ele pot influența semnificativ legislația națională prin transpunerea lor în dreptul intern. Acest proces de transpunere permite Republicii Moldova să aplice standardele și practicile UE, facilitând astfel integrarea europeană. Informațiile menționate mai jos pot oferi o perspectivă valoroasă asupra celor mai bune practici de implementare a acestor directive, asigurând că Republica Moldova își îndeplinește angajamentele în cadrul procesului de asociere cu UE și avansează pe calea integrării europene.

- **Directiva 2011/99/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 decembrie 2011 privind ordinul european de protecție și Regulamentul nr. 606/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 iunie 2013 privind recunoașterea reciprocă a măsurilor de protecție în materie civilă** stabilesc un cadru juridic comunitar de protecție a drepturilor fundamentale ale victimelor, indiferent de statul membru al UE în care se află. Directiva asigură victimelor accesul la informații esențiale, sprijin adecvat și protecție personalizată, în timp ce Regulamentul facilitează recunoașterea măsurilor de protecție în materie civilă între statele membre. Astfel, victimele pot obține despăgubiri și pot avea parte de un proces echitabil și o justiție eficientă în cadrul UE.

---

⁷[Convenția ONU împotriva criminalității transnaționale organizate](#)

⁸Protocolul privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor, adițional la Convenția ONU împotriva criminalității transnaționale organizate, 15 noiembrie 2000, disponibil la adresa: <https://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro/UNTOC.html>

⁹[Convenția de la Istanbul](#): Ratificată de Republica Moldova în 2022

- **Directiva UE 2012/29/UE de stabilire a unor norme minime privind drepturile, sprijinirea și protecția victimelor criminalității**¹⁰ stabilește un cadru legal generic pentru protecția și sprijinirea victimelor. Directiva subliniază necesitatea unui acces egal la justiție, indiferent de cetățenie sau naționalitate, și interzice discriminarea pe baza reședinței. Prin promovarea unei cooperări judiciare și inter-instituționale, Directiva își propune să asigure o implementare eficientă a deciziilor judiciare la nivel național și european în ce vizează victimele infracțiunilor. Astfel, Directiva joacă un rol crucial în protejarea drepturilor tuturor persoanelor afectate de criminalitate, asigurând că victimele sunt recunoscute și tratate cu demnitate și respect în cadrul sistemului de justiție penală.
- **Decizia-cadru a Consiliului Uniunii Europene privind statutul victimelor în cadrul procedurilor penale** din 15 martie 2001¹¹ este un act juridic care obligă statele membre ale UE să asigure victimelor un nivel minim de drepturi, printre care dreptul la protecție și compensație, adoptarea deciziilor într-un termen rezonabil privind despăgubirea din partea persoanei condamnate în cursul procedurilor penale, accesul la informații și sprijin.
- **Recomandarea CM/Rec(2023)2 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei către statele membre privind drepturile, serviciile și sprijinul pentru victimele infracțiunilor**¹² adoptată la 15 martie 2023 îndeamnă statele membre să efectueze o evaluare individuală a nevoilor specifice și vulnerabilităților victimei de la primul contact cu autoritățile din sistemul justiției penale, pentru a determina măsurile specifice privind protecția acestora cu acordarea atenției deosebită victimelor care aparțin anumitor grupuri vulnerabile. Recomandarea încurajează statele să permită plata în avans, înainte de a se lua o decizie finală privind despăgubirea din partea statului sau din alte surse, în special în cazurile în care victima are nevoie urgentă de o compensare. Totodată statele sunt îndemnate să se asigure că naționalitatea sau statutul de reședință al victimelor nu limitează eligibilitatea acestora pentru despăgubire.

Aceste instrumente juridice reflectă un progres semnificativ în domeniul protecției și asistenței victimelor la nivel european și contribuie la promovarea unei abordări centrate pe victimă în justiția penală.

Instrumentele juridice internaționale descrise mai sus instituie o serie de standarde folosite pentru evaluarea și îmbunătățirea legislației și practicilor naționale, cerând ca drepturile și necesitățile victimelor să fie recunoscute și adresate corespunzător în procesul de reabilitare. Aceste standarde contribuie la consolidarea sistemului juridic și la promovarea justiției restaurative.

Metodologia analizei

Analiză Legii nr. 137 s-a desfășurat în următoarele etape:

- analiza cercetărilor academice, studiilor și rapoartelor, publicate de către organizații internaționale, autorități publice, ONG-uri;
- analiza cadrului juridic național și internațional care reglementează sistemul de protecție a victimelor infracțiunilor;

¹⁰Directiva 2012/29/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 octombrie 2012 de stabilire a unor norme minime privind drepturile, sprijinirea și protecția victimelor criminalității, disponibilă la adresa: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32012L0029>

¹¹Decizia-cadru a Consiliului privind statutul victimelor în cadrul procedurilor penale, disponibilă la adresa: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:32001F0220>

¹²Recomandarea CM/Rec(2023)2 Comitetului de Miniștri către statele membre privind drepturile, serviciile și sprijinul acordat victimelor infracțiunilor, disponibilă la adresa: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=0900001680aa8263 Expunerea de motive a Recomandării CM/Rec(2023)2, disponibilă la adresa: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=0900001680aa1f4c

- elaborarea chestionarului și a ghidului de interviu pentru colectarea datelor empirice;
- identificarea grupurilor care au participat în evaluare/analiză;
- discuții focus-grup organizate cu participarea reprezentanților Ministerului Justiției și Ministerului Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova, Procuraturii Generale a Republicii Moldova, Uniunii Naționale a Executorilor Judecătorești din Republica Moldova (UNEJ), cât și reprezentanților mediului academic, ONG-urilor de profil, avocați;
- analiza opiniilor expuse în cadrul discuțiilor focus-grupurilor enunțate mai sus;
- realizarea interviurilor cu profesioniști ce au asistat/reprezentat victime ale infracțiunilor;
- analiza opiniilor expuse în cadrul interviurilor cu profesioniștii ce au asistat/reprezentat victime ale infracțiunilor enunțate mai sus.

Pentru identificarea percepțiilor și opiniilor cu referire la aplicarea Legii nr. 137, dar și a propunerilor de modificare a legii, au fost formate trei focus-grupuri compuse din:

- reprezentanții Ministerului Justiției, Ministerului Muncii Protecției Sociale și Procuraturii Generale;
- profesioniștii care asistă victimele infracțiunilor, și anume avocați, reprezentanți ai ONG-urilor care activează pe domeniul de asistență a victimelor infracțiunilor, cât și reprezentanți ai mediului academic;
- reprezentanții UNEJ și a Direcției Profesii Juridice din cadrul Ministerului Justiției.

În cadrul cercetării, autorii au condus 12 interviuri cu persoane care activează în domeniul de asistență a victimelor infracțiunilor, din care 4 avocați care oferă asistență juridică garantată de stat, 2 avocați care reprezintă victimele infracțiunilor din partea ONG-urilor, 3 experți din mediul academic cu specializare în drept penal și 3 asistenți sociali care dețin experiență în asistența victimelor infracțiunilor.

Capitolul I. Prevederi generale

Legea nr. 137 instituie cadrul legal pentru asigurarea condițiilor de reabilitare a victimelor infracțiunilor și reglementează modalitățile de protecție și sprijinire a persoanelor fizice care au suferit daune morale sau materiale ca urmare a unei fapte penale. Legea nr. 137 prevede categoriile de persoane care se califică ca victime în sensul legii enunțate și astfel beneficiază de servicii de suport. La fel, Legea nr. 137 instituie și formele acestor servicii, cum ar fi consiliere informațională, psihologică, juridică, precum și compensație financiară din partea statului. Totuși, Legea nr. 137 nu declară care sunt principiile cheie pe baza cărora ea se aplică.

De asemenea, există preocupări că anumite reglementări din Legea nr. 137 nu sunt în deplină concordanță cu standardele internaționale, în special cele instituite de Directiva 2012/29/UE și Recomandarea CM (2023)2. Argumentele expuse în susținerea acestei afirmații sunt prezentate mai jos.

Potrivit art.1 alin. (3) al Legii nr. 137, „victimă a infracțiunii” se definește ca o *”persoană fizică vătămată, mental sau fizic, care înregistrează o suferință emoțională sau o pierdere materială, cauzată direct prin infracțiune, conform Codului penal, precum și soțul, copiii și persoanele aflate la întreținerea persoanei decedate în cazul serviciilor de suport prevăzute la art. 2 alin. (5) lit. b) și d).”* Această definiție este mai restrânsă comparativ cu cea expusă în Directiva 2012/29/UE și Recomandarea CM (2023)2, care extind noțiunea de victimă cu referire la sensul larg al conceptului de familie și anume la persoanele care conviețuiesc cu victima directă într-o relație intimă stabilă, rudele apropiate, frații și surorile, indiferent de coabitare. Problema definiției de victimă din Legea nr. 137 rămâne omiterea altor membri de familie în sensul larg al conceptului de familie. Aparent, dacă concubini, parteneri civili, etc. devin victime indirecte ale infracțiunii Legea nr. 137 nu li se aplică, deși aceste persoane fac parte din familie în sensul larg.

Instrumentele internaționale¹³, permit delimitarea victimelor în dependență de caracterul direct și indirect al prejudiciului. Astfel, dacă membrii de familie sunt indirect afectați, atunci statele pot institui limite pentru servicii de suport. Articolul 1 alin (3) din Legea nr. 137 face distincție între anumite servicii destinate victimelor directe și indirecte, dar le confundă și nu le definește. Legea nr. 137 ar trebui să clasifice victimele în dependență de caracterul direct sau indirect al suferințelor, gravitatea lor și caracterul serviciilor acordate în raport cu aceste clasificări. Spre exemplu, în cazul infracțiunilor rezultate în decesul victimei directe, soțul, copiii și persoanele la întreținerea victimei decedate, deși sunt victime indirecte, trebuie să aibă acces la toate serviciile de suport datorită gravității suferințelor și din cauza unui prejudiciu moral sau material direct urmare a pierderii unicului întreținător. În cazurile de vătămare corporală a victimei, soțul, copiii, sau persoanele la întreținere vor fi prejudiciați indirect din cauza pierderii capacității de muncă a unicului întreținător, și, respectiv, vor deveni eligibili pentru acordarea unor servicii de suport limitate, în dependență de reparațiile acordate victimei directe care a pierdut capacitatea de muncă.

Legislația trebuie să fie clară pentru o aplicare coerentă și să asigure un suport adecvat tuturor victimelor și a familiilor acestora care au suferit în urma infracțiunilor. Alinierea definiției victimei din Legea nr. 137 cu noțiunea de „victimă” expusă în Directiva 2012/29/UE și Recomandarea CM (2023)2 ar asigura o protecție mai cuprinzătoare.

În contextul celor menționate mai sus venim cu următoarele recomandări:

- Introducerea unor prevederi care să declare principiile care stau la baza reabilitării victimelor infracțiunilor, cum ar fi: principiile nediscriminării, confidențialității, participării, incluziunii, accesibilității, calității serviciilor, individualizării potrivit nevoilor speciale și a vulnerabilității victimei, prevalenței interesului superior al copilului, etc.
- Expunerea definiției de victimă prin delimitarea caracterului direct și indirect a prejudiciului și gravitatea suferințelor.
- Revizuirea definiției de victimă a infracțiunii expusă în art.1 alin. (2) din Legea nr. 137 prin extinderea noțiunii în sensul larg al conceptului de ”familie”.

Capitolul II. Accesul victimelor la servicii de suport

Articolul 2 din Legea nr. 137 stabilește tipurile de servicii de suport pe care statul le oferă persoanelor care au suferit ca urmare a unei infracțiuni. Aceste servicii sunt esențiale pentru a asigura respectarea drepturilor și intereselor legitime ale victimelor infracțiunilor, precum și pentru reabilitarea lor din punct de vedere fizic, psihologic și social. În temeiul art. 2 alin (3) din Legea nr. 137 victimele infracțiunilor beneficiază de următoarele servicii de suport:

- a) consiliere informațională a victimelor infracțiunilor cu privire la drepturile sale și serviciile de care pot beneficia;
- b) consiliere psihologică;
- c) asistență juridică garantată de stat;
- d) compensare financiară de către stat a prejudiciului cauzat prin infracțiune.

De asemenea, articolul 2 din Legea nr. 137 reflectă angajamentul Republicii Moldova de a proteja și sprijini victimele infracțiunilor în conformitate cu standardele internaționale și cu principiile echității și solidarității sociale.

Totuși anumite ajustări la lege sunt necesare pentru a asigura compatibilitatea cu standardele internaționale în ce privește accesul victimelor la aceste servicii.

---

¹³Expunerea de motive a Recomandării CM/Rec(2023)2, disponibilă la adresa: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=0900001680aa1f4c, paragraful 30, "Accentul pus pe legătura causală directă dintre prejudiciul suferit și infracțiune urmărește să limiteze aplicabilitatea prezentei recomandări la victimele directe ale infracțiunilor și să **nu o extindă la formele indirecte, terțiare sau la alte forme derivate de victime ale infracțiunilor, care au potențialul de a extinde la nesfârșit domeniul său de aplicare. Cu alte cuvinte, nu s-a optat pentru o abordare nelimitată a "cercurilor de prejudicii". Statele sunt, desigur, libere să introducă o definiție mai largă și mai cuprinzătoare în sistemele lor juridice.**

În partea ce vizează accesul la serviciile prevăzute în Articolul 2, Legea nr. 137 nu a stabilit restricții legate de cetățenie, dar de locul în care a fost săvârșită infracțiunea, și anume teritoriul Republicii Moldova. Cu toate acestea, serviciile acordate victimelor sunt condiționate de termenul de "ședere legală" pe teritoriul Republicii Moldova. Legea nr. 137 operează cu această terminologie și condiționează acordarea serviciilor de suport de legalitatea șederii. Altfel spus, victimele care nu au fost rezidenți legali în timpul comiterii infracțiunii nu vor beneficia de suport și respectiv vor fi excluse din sfera aplicării legii. La fel, dacă persoana, victimă a infracțiunii se află ilegal pe teritoriul Republicii Moldova la momentul solicitării serviciilor de suport, aceasta aparent nu beneficiază de garanțiile oferite de Legea nr. 137. Spre exemplu, persoanele care au depășit termenul de ședere, s-au refugiat fără a cere azil, au traversat ilegal frontiera, sau au fost victime ale unei traversări ilegale a frontierei ca parte componentă a infracțiunii de trafic, ele toate nu au o "ședere legală" la momentul infracțiunii și nu pot fi incluse în categoria de victime în baza Legii nr. 137. Trebuie să menționăm că statele UE și ale Consiliului Europei au opinii și practici diverse în acest sens. Totuși Recomandarea CM/Rec(2023)2 încurajează statele să se asigure că naționalitatea sau statutul de reședință al victimelor nu limitează eligibilitatea acestora pentru despăgubiri (articolele 13 și 14), pentru protecție (articolul 15) și pentru sprijin (articolul 19) din partea statului în care a fost comisă infracțiunea.

Condiționarea acordării serviciilor de statutul de "ședere legală" pe teritoriul Republicii Moldova pot crea impedimente în reabilitarea victimelor traficului de ființe umane. În acest sens, Convenția Consiliului Europei privind acțiunea împotriva traficului de ființe umane subliniază importanța reabilitării și compensației pentru victime, recunoscând traficul de persoane ca o infracțiune transfrontalieră. Astfel, Convenția îndeamnă statele membre să adopte măsuri pentru a elimina vulnerabilitățile victimelor reieșind din legalitatea șederii lor în țara de destinație, susținând că statutul lor nu trebuie să fie un obstacol în calea obținerii asistenței și protecției.

Alinierea Legii nr. 137 la standardele internaționale este importantă pentru a asigura că victimele infracțiunilor primesc serviciile, compensația și asistența necesară, indiferent de legalitatea șederii lor sau cetățenie. Legislația națională, cum ar fi Legea nr. 241/2005¹⁴ și Legea nr. 200/2010¹⁵, reflectă deja angajamentul Republicii Moldova de a oferi un tratament nediscriminatoriu victimelor și accesul la asistență și protecție universal, consolidând astfel cadrul de sprijin pentru aceste persoane vulnerabile. Astfel, considerăm oportune modificările normative propuse mai jos.

Modificarea articolului 9 alin. (2), art. 11 alin (1) și 13 alin. (1) din Legea nr. 137 ar putea fi considerată o opțiune care ar viza extinderea dreptului la consiliere psihologică, asistență juridică garantată de stat și compensație financiară pentru victimele infracțiunilor indiferent de statutul lor de "ședere legală" pe teritoriul Republicii Moldova la momentul comiterii infracțiunii. Legalitatea statutului de rezident nu trebuie să afecteze statutul de victimă a unei infracțiuni. Astfel, această modificare ar asigura un tratament egal pentru toate victimele și ar armoniza legislația națională cu standardele europene în materie de protecție și sprijinire a victimelor infracțiunilor, în special cele provenite din Recomandarea CM (2023)2.

În cadrul prezentei analize, participanții la interviuri și discuții în focus-grupuri au menționat că procedura de referire a beneficiarilor către serviciile specializate oferite de ONG-uri sau Guvern este esențială pentru succesul procesului de reabilitare și reintegrare¹⁶. Prin urmare, este important ca victimele infracțiunilor să fie informate despre serviciile disponibile gratuit și să fie îndrumate către serviciile specializate oferite de ONG-uri sau Guvern, în funcție

---

¹⁴[Legea nr. 241/2005 privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane](#)

¹⁵[Legea nr. 200/2010 privind regimul străinilor în Republica Moldova.](#)

¹⁶ "...Unul din respondenții participanți la interviuri a menționat că victimele infracțiunilor reprezintă o categorie vulnerabilă de persoane care au nevoie de sprijin adecvat pentru a-și reface viața după traumele suferite. Cu toate acestea, în Republica Moldova, victimele infracțiunilor nu beneficiază de suficiente servicii de asistență socială și psihologică din partea autorităților. Victimele infracțiunilor nu apelează la servicii de suport din cauza lipsei de încredere în sistemul de justiție și în funcționarii publici. De multe ori, victimele infracțiunilor se confruntă cu indiferență, birocrăție din partea autorităților, ceea ce le agravează situația..."

de nevoile lor specifice. Astfel, pentru a spori accesul victimelor infracțiunilor la servicii de protecție și reabilitare, pe lângă modificarea propusă mai sus, autorii propun:

- completarea legii cu obligarea autorităților să adopte regulamente de digitalizare și consolidare a capacităților personalului și
- includerea prevederilor legale ce vor asigura procurarea de către stat a serviciilor de la organizațiile neguvernamentale.

În contextul accesului la servicii de suport, se observă că există provocări în ceea ce privește formalitățile necesare pentru a conferi statutul de victimă. În legislația procesual-penală a Republicii Moldova nu există prevederi clare cu referire la procedura și actul prin care victimei să-i fie acordat acest statut, comparativ cu procedura și actul de recunoaștere în calitate de parte vătămată. Unii participanți la interviuri în cadrul analizei au menționat că actualul mecanism este deficient deoarece victima este eligibilă pentru serviciile menționate în Legea nr. 137 doar atunci când prezintă înscrisul ce confirmă sesizarea organului de urmărire penală sau o ordonanță de recunoaștere în calitate de parte vătămată, după caz, succesor al părții vătămate. În alte cazuri acest statut este acordat din momentul înmânării drepturilor victimei. Sunt și cazuri în care victimele nu doresc să se constituie ca parte vătămată și, respectiv, obțin statut de martor. În acest sens, în opinia unor participanți la cercetare, o declarație pe propria răspundere a victimei ar putea fi suficientă pentru scopurile Legii nr. 137. Alți participanți au menționat că Legea nr. 137 trebuie să includă o prevedere care atribuie Structurilor Teritoriale de Asistență Socială competențe de evaluare a necesităților victimelor și atribuirea statutului special potrivit Legii nr. 137 ce le va permite să acorde serviciile disponibile pentru aceste victime.

În opinia altor participanți la interviuri, anumite condiții pot fi impuse, dar ele nu trebuie să fie excesive¹⁷. Solicitarea unui certificat sau a unei copii de pe ordonanța organului de urmărire penală poate fi o formalitate necesară în anumite situații. Legea trebuie să fie mai clară în acest sens, dar nu din cauza că nu trebuie să impună formalități, dar din cauza că condițiile impuse nu trebuie să fie excesive. Este esențial ca legislația să ofere claritate și să definească în mod explicit documentele care stabilesc calitatea de victimă, pentru a asigura că toate persoanele afectate beneficiază de sprijinul necesar.

În vederea asigurării clarității legii, ar putea fi utilă revizuirea și completarea Legii nr. 137 prin introducerea normelor care să indice ce fel de înscrisuri confirmă eligibilitatea victimei infracțiunilor pentru serviciile prevăzute în art. 2 alin (5) lit. (a) și (b). De exemplu, declarația pe propria răspundere completată de victimă poate fi o soluție prealabilă și pentru situații urgente de înregistrare a statutului de victimă în baza Legii nr. 137. Totuși, declarația pe propria răspundere, deși este *prima facie*, nu poate servi ca o dovadă a statutului de victimă pe un termen lung. Această declarație trebuie însoțită de condiții succesive, de exemplu, prezentarea ulterioară a documentelor doveditoare a statutului de victimă sau verificarea *ex-officio* a statutului de victimă din partea autorității care oferă servicii de suport.

În acest din urmă sens Legea nr. 137 poate fi completată cu o normă care acordă Structurilor Teritoriale de Asistență Socială competențe de evaluare a necesităților victimelor infracțiunilor și atribuirea statutului special de victimă potrivit acestei legi, care vine să compenseze lacunele Codului de procedură penală în ce privește acordarea statutului *prima facie* de victimă. Norma nou introdusă trebuie să fi completată și cu o definiție a chestionarului de necesități dar și menționarea subiecților care sunt în drept să completeze acest chestionar.

De asemenea, ar putea fi considerată și includerea în Legea nr. 137 a obligației de adoptare a legislației secundare, cu referire la elaborarea unei metodologii sau a unui ghid de bune practici pentru profesioniștii din domeniu, care să contribuie la o mai bună înțelegere și aplicare a prevederilor legale în vigoare. Un exemplu de bună practică este Instrucțiunea metodică privind intervenția Poliției în prevenirea și combaterea cazurilor de violență în familie, aprobată de Inspectoratul General al Poliției prin Ordinul nr. 93.

---

¹⁷Curtea Europeană numește aceasta "o sarcină excesivă și de neîntrecut prin solicitarea probelor documentare", Ciobotaru c. Republicii Moldova

Capitolul III. Consilierea victimelor

Consilierea informațională

Articolul 6 din Legea nr. 137 stabilește cadrul general cu privire la consilierea informațională a victimelor infracțiunilor despre serviciile de suport, drepturile procesuale, măsurile de protecție și alte aspecte relevante pentru situația lor. Alte informații solicitate de victima infracțiunii pot fi orice alte date care sunt deținute de autoritățile competente și care sunt relevante pentru situația victimei, cum ar fi stadiul procesului penal, identitatea suspectului, măsurile preventive luate împotriva acestuia, etc.

În cadrul analizei participanții intervievați au evidențiat o serie de probleme și recomandări pentru îmbunătățirea aplicării Legii nr. 137 pentru a spori accesul la informație pentru victimele infracțiunilor. Potrivit participanților la interviuri, informarea victimelor despre drepturile lor este adesea insuficientă și ineficientă, deoarece se bazează pe materiale greu de înțeles sau inaccesibile, în special pentru victime vulnerabile.

Participanții la interviuri au mai subliniat importanța de a oferi informații personalizate și adaptate la nevoile și circumstanțele fiecărei victime a infracțiunilor, precum și de a le familiariza cu serviciile și măsurile disponibile pentru protecția și asistența lor. În cadrul analizei s-a mai arătat că informațiile relevante din procedura urmăririi penale nu sunt întotdeauna transmise la timp și într-o manieră accesibilă victimelor, ceea ce le afectează încrederea în justiție și participarea efectivă la procesul penal.

În acest context, pe lângă modificarea și completarea Legii nr. 137, se recomandă o mai bună colaborare și coordonare între diferiți actori implicați în informarea și suportul victimelor infracțiunilor, precum și o mai mare implicare a organizațiilor neguvernamentale și a serviciilor specializate în acest domeniu.

Astfel, se propune transpunerea prevederilor relevante din Directiva UE 2012/29 și Recomandarea Rec (2023)2¹⁸, luând în considerare contextul național și eliminarea barierelor care ar putea împiedica victimele să recurgă la serviciile publice și/sau la serviciile furnizate de ONG-uri. De exemplu, legislația poate să facă referire la pârgii administrative de investigare a tergiversărilor de acceptare a demersurilor victimelor, sancționarea funcționarilor pentru întârzieri în furnizarea de informații, mecanisme ale legislației cu privire la petiții, contencios administrativ etc¹⁹.

Alte propuneri ce vizează modificarea și completarea Legii nr. 137 sunt:

- După subsecțiunea a) articolului 6, încorporarea literelor e) – h) din Directiva UE 2012/29;

---

¹⁸Articolul 3 al Directivei UE 2012/29 se intitulază: „Dreptul de a înțelege și de a se face înțeles” și constă din trei clauze care se referă la:

- obligația statelor membre de a lua măsuri pentru a asista victimele să înțeleagă și să fie înțelese de la primul contact și în cursul oricărei interacțiuni ulterioare necesare pe care o au cu o autoritate competentă
- obligația de a comunica cu victimele într-un limbaj simplu și accesibil
- obligația de a permite victimelor să fie însoțite de o persoană aleasă de acestea.

Recomandarea Rec (2023)2 stabilește drepturi procesuale, la sprijin și protecție de care ar trebui să beneficieze victimele infracțiunilor, care includ:

1. Dreptul de a înțelege și de a se face înțeles
2. Dreptul de a primi informații
3. Dreptul victimelor de a depune o plângere oficială și de a informa autoritățile
4. Dreptul victimelor la informare în privința cazului lor
5. Dreptul victimelor la interpretare și traducere

¹⁹În cadrul reuniunii din 20 noiembrie 2023, autoritățile au indicat această problemă în ceea ce privește compensarea financiară a victimelor și, în special, a victimelor traficului de ființe umane. Această clauză, într-o formă mai generală, ar putea aborda acest tip de problemă. Recomandarea CM (2023)2 prevede: *”Pentru a îmbunătăți accesul la justiție și pentru a încuraja victimele să contacteze autoritățile judiciare competente în materie civilă, penală și alte autorități judiciare relevante, precum și organizațiile de sprijin, autoritățile relevante din Republica Moldova vor investiga barierele, dacă există, care împiedică victimele să contacteze respectivele autorități sau servicii de sprijin sau să formuleze o plângere oficială și vor reduce aceste bariere în cea mai mare măsură posibilă”*.

- Transpunerea clauzei din Recomandarea CM (2023)² care se referă la avantajele tehnologiilor informaționale, care trebuie să fie accesibile victimelor în special în ceea ce privește dreptul de a notifica autoritățile și de a formula o plângere oficială; dreptul la informare și la informații cu privire la cauză; dreptul de a fi audiat; dreptul la protecție; drepturile victimelor transfrontaliere. Spre exemplu, pentru transpunerea prevederilor ce vizează implicarea tehnologiilor informaționale se propune introducerea unei obligații de creare a unui sistem informațional interoperabil care să includă un registru de stat al victimelor, crearea formularelor digitale ale demersurilor, evaluărilor necesităților, accesul individual la dosarul digital, etc. În cazul transpunerii prevederilor ce vizează tehnologiile informaționale urmează a fi respectate prevederile ce vizează protecția datelor personale.
- Includerea unei clauze din Recomandarea CM (2023)² care să prevadă o monitorizare periodică a aplicării normelor privind drepturile, sprijinirea și protecția victimelor conform cadrului normativ național²⁰.

Consilierea psihologică

Până la adoptarea Legii nr. 137, legislația Republicii Moldova reglementa doar fragmentar serviciile de reabilitare psihologică a victimelor. Adoptarea acestei legi permite victimelor mai multor tipuri de infracțiuni să beneficieze, la cerere, de consiliere psihologică, care este asigurată, de către psihologii din cadrul subdiviziunilor teritoriale de asistență socială, al organizațiilor necomerciale sau al persoanelor juridice cu scop lucrativ care activează în domeniul reabilitării victimelor infracțiunii și care au fost cooptate în acest scop de către autoritățile publice locale sau de către Ministerul Sănătății și Ministerul Muncii și Protecției Sociale.

Astfel, prin adoptarea Legii nr. 137, statul Republica Moldova a recunoscut rolul esențial al consilierii psihologice în procesul de reabilitare a victimelor infracțiunilor ca fiind o formă de intervenție profesională, care are ca scop reducerea suferinței emoționale, creșterea rezilienței, dezvoltarea abilităților de coping și îmbunătățirea calității vieții persoanelor afectate de evenimente traumatice, cum ar fi infracțiunile. Consilierea psihologică se bazează pe principii etice, științifice și metodologice, care respectă drepturile și nevoile individuale ale fiecărei victime.

Articolele 8-10 din Legea nr. 137 stabilesc condițiile și termenele de acordare a consilierii psihologice din contul statului. Consilierea psihologică se acordă pe o perioadă de cel mult 3 luni, iar în cazul victimelor care nu au împlinit vârsta de 18 ani, pe o perioadă de cel mult 6 luni de la data acceptării cererii respective. Cererea de consiliere psihologică se depune la subdiviziunea teritorială de asistență socială sau la un alt subiect care desfășoară activitatea de reabilitare a victimelor infracțiunilor în raza teritorială în care se află domiciliul victimei infracțiunii și care a fost cooptat în acest scop de către autoritățile publice locale sau de către Ministerul Muncii și Protecției Sociale.

Legea nr. 137 garantează accesul la servicii de consiliere psihologică gratuită pentru victimele traficului de ființe umane (art. 165 și 206 CP) și ale violenței în familie (art. 201¹CP), dar și pentru victimele infracțiunilor și tentativelor pentru infracțiunile prevăzute la articolele 145, 146, 149-151, 158, 160, 164, 166, 166¹, 167, 168, 171-175, 188, 208¹ și 208² din Codul penal. Condițiile obligatorii de acces la aceste servicii pentru aceste categorii de victime sunt participarea acestora la procesul penal și legalitatea reședinței pe teritoriul Republicii Moldova. În cazul în care victima decedează, o astfel de asistență este garantată soțului/soției, copiilor și persoanelor aflate la întreținerea persoanei decedate.

Precum a fost indicat mai sus, Legea nr. 137 stabilește restricții privind accesul victimelor la consiliere psihologică gratuită în baza statutului de "ședere legală" în Republica Moldova.

²⁰Recomandarea CM (2023)² prevede: "Statele membre se angajează să monitorizeze periodic aplicarea normelor privind drepturile, sprijinirea și protecția victimelor, în cooperare cu organizațiile de sprijin pentru victime și cu alte părți interesate relevante, și să raporteze rezultatele Comisiei Europene și Consiliului Europei".

În plus, accesul la servicii este condiționat de participarea la procedurile penale, deoarece cererea de acordare a consilierii psihologice din contul statului poate fi depusă doar după sesizarea organului de constatare sau a organului de urmărire penală despre săvârșirea infracțiunii (art. 10 din Legea nr. 137). În acest context sunt importante prevederile Convenției de la Varșovia (articolele 12, 14 și 16) care menționează o gamă mai largă de drepturi pentru persoanele recunoscute ca victime ale traficului de ființe umane și obligă statele să faciliteze (re)integrarea acestora în societate. Pachetul de măsuri de asistență în (re)integrarea victimelor include accesul la asistență medicală și de altă natură necesară, accesul la piața muncii, formarea și educația profesională, precum și alte măsuri. În același timp, art. 12, p. 6 prevede că acordarea asistenței nu trebuie să fie condiționată de participarea persoanei la procesul penal²¹. Cooperarea cu organele de drept este încurajată prin garanții adiționale și acces la servicii suplimentare decât acelea ale participanților la procesul penal.

Astfel, prevederile din Legea nr. 137 nu sunt pe deplin armonizate cu normele Convenției de la Varșovia²² și ale Directivei 2011/36/UE²³, care garantează accesul la asistență psihologică pentru victimele care nu sunt implicate în proces penal, inclusiv asistență psihologică pe termen lung.

Pentru a evita repetările facem trimitere la propunerile de modificare specificate mai sus, care vor asigura accesul victimelor infracțiunilor la consiliere psihologică indiferent de statutul de "ședere legală" în Republica Moldova și nu îl vor condiționa de raportarea cazurilor către organele de drept.

Un alt impediment în acordarea acestor servicii este lipsa unui cadru normativ care ar reglementa exercitarea profesiei de psiholog, inclusiv a sistemului de licențiere și acreditare a psihologilor cu drept de liberă practică în psihologie. Această lacună în legislație creează dificultăți atât în procesul de acordare a serviciilor de consiliere și asistență psihologică, cât și în administrarea în calitate de probă a concluziilor formulate de psihologi și a rapoartelor de evaluare psihologică a victimelor²⁴ infracțiunilor.

Este de menționat că au fost mai multe inițiative legislative²⁵ în acest sens, dar până în prezent nu a fost adoptată o lege care să reglementeze activitatea de liberă practică a psihologului, în condițiile în care în Republica Moldova nu este adoptat la nivel oficial nici măcar un Cod Deontologic al psihologului²⁶.

În acest sens se impune necesitatea elaborării unei legi speciale care ar reglementa exercitarea profesiei de psiholog, inclusiv sistemul de licențiere și acreditare a psihologilor cu drept de liberă practică în psihologie.

O altă barieră la o consiliere psihologică este faptul că victimele infracțiunilor pot solicita această formă de consiliere din contul statului doar după sesizarea organului de constatare sau a organului de urmărire penală despre săvârșirea infracțiunii, anexând în mod obligatoriu copia documentelor justificative pentru datele înscrise în cerere (de exemplu, copia plângerii, copia procesului-verbal de consemnare a plângerii verbale, copia ordonanței de pornire a urmăririi penale, copia ordonanței de recunoaștere în calitate de parte vătămată).

Această formalitate instituită prin Legea nr. 137 reduce șansele de a beneficia de o consiliere pentru victimele care încă nu au decis să raporteze o infracțiune sau pentru cele victime care nu dețin dovada înregistrării unei plângeri penale, dar au nevoie de consiliere psihologică. Spre exemplu, multe victime a violenței în familie nu raportează cazurile de abuz

---

²¹Biroul Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului, *Principii și Orientări recomandate cu privire la drepturile omului și la traficul de ființe umane*, Comentariu (Națiunile Unite, 2010), p. 142

²²Ratificată de Republica Moldova în 2006: [Convenția Consiliului European privind lupta împotriva traficului de ființe umane](#)

²³[Directiva 2011/36/UE a Parlamentului European și a Consiliului privind prevenirea și combaterea traficului de persoane și protejarea victimelor acestuia](#)

²⁴Perevoznic I., Țurcan A., Rusu L. Raport de analiză a compatibilității legislației Republicii Moldova cu prevederile Convenției Consiliului European privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice. Disponibil la adresa: <https://cdf.md/wp-content/uploads/2021/11/CDF-Raport-compatibilitate.pdf>

²⁵https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/intr12_151.pdf

²⁶Perevoznic I., Țurcan A., Rusu L. Raport de analiză a compatibilității legislației Republicii Moldova cu prevederile Convenției Consiliului European privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice. Disponibil la adresa: <https://cdf.md/wp-content/uploads/2021/11/CDF-Raport-compatibilitate.pdf>

din cauza fricii, rușinii, lipsei de încredere în sistemul de justiție, presiunii familiale sau sociale, sau a lipsei de informare despre drepturile și serviciile disponibile. De asemenea, unele victime pot avea nevoie de consiliere psihologică înainte de a lua decizia de a raporta o infracțiune, pentru a-și depăși trauma, a-și recăpăta încrederea în sine și a-și clarifica opțiunile. Prin urmare, condiționarea accesului la consiliere psihologică de existența unei plângeri penale poate fi un obstacol în procesul de reabilitare a victimelor infracțiunilor.

Accesul la asistență psihologică trebuie delimitat la două situații, când victima deja este înregistrată într-un proces penal și în afara acestuia, când ea nu este capabilă să sesizeze organul de urmărire penală. În cea de-a doua situație, asistența psihologică trebuie reorientată la asigurarea actului de justiție și combaterea impunității prin a convinge victima să sesizeze organele de urmărire penală. În situația victimei deja incluse într-un proces penal asistența psihologică este diferită, are un caracter reparatoriu. Ar fi oportun ca legea să abordeze diferențele de asistență psihologică și situații diferite ale victimelor printr-o reglementare minuțioasă. Aceste clarificări vor determina instituirea diferitor regimuri de asistență, pentru victime deja recunoscute într-un proces, pentru victime în afara procesului și pentru victime după finalizarea procesului.

Pentru a facilita accesul la servicii de consiliere psihologică pentru toate victimele infracțiunilor, Legea nr. 137 ar putea fi modificată în sensul în care victima infracțiunii să poată primi consiliere psihologică primară indiferent de faptul dacă a raportat sau nu cazul către organele de drept, iar pentru servicii de consiliere psihologică complexă să fie condiționată de sesizarea organului de constatare sau a organului de urmărire penală. Astfel, victimele ar putea beneficia de consiliere psihologică primară, sprijin emoțional, orientare și îndrumare spre alte servicii specializate, fără a fi nevoie să prezinte documente justificative.

Pentru a îmbunătăți modul de aplicare a Legii nr. 137 se propune armonizarea acesteia cu normele Convenției de la Lanzarote și Directivei 2012/29/UE prin garantarea accesului la asistență psihologică a persoanelor apropiate victimelor infracțiunilor. În lista persoanelor apropiate victimelor se vor include nu numai membrii familiei conform noțiunii prevăzute în art. 133¹ CP dar și persoanele care fac parte din familie în sensul mai larg al acestei noțiuni. În acest sens, va fi esențial și consolidarea Mecanismului Național de Referire pentru protecția și asistența victimelor infracțiunilor.

Consilierea juridică

Potrivit art.11 din Legea nr. 137 victima infracțiunii beneficiază de asistență juridică garantată de stat, în conformitate cu prevederile Codului de procedură penală și în condițiile Legii nr. 198/2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat (Legea nr. 198/2007), dacă infracțiunea a fost săvârșită pe teritoriul Republicii Moldova sau dacă infracțiunea a fost săvârșită în afara teritoriului Republicii Moldova și victima este cetățean al Republicii Moldova, străin sau apatrid care locuiește legal în Republica Moldova, iar procesul penal se desfășoară în Republica Moldova.

Conform Legii nr. 198/2007, se acordă următoarele tipuri de asistență juridică garantată de stat:

- a) asistență juridică primară;
- b) asistență juridică calificată;
- c) asistență juridică de urgență.

De asemenea, în condițiile Legii nr. 198/2007 există două situații de acordare a asistenței juridice calificate garantate de stat, și anume:

- a) indiferent de nivelul veniturilor (art. 20);
- b) în dependență de nivelul veniturilor (art. 21).

Articolul 11 alineatul (2) al Legii nr. 137 stabilește în mod expres că *beneficiază necondiționat* de asistență juridică garantată de stat, victima infracțiunii:

- a) de tortură;
- b) a tratamentului inuman și degradant.

Prin urmare, celelalte „victime ale infracțiunii”, pot obține asistență juridică garantată de stat doar dacă trec testul financiar, adică în urma unei evaluări realizate de reprezentantul Oficiului Teritorial al CNAJGS se constată că situațiile în care venitul mediu lunar este mai mic de nivelul minim de existență care se calculează prin însumarea mărimii valorice a coșului alimentar, a cheltuielilor pentru procurarea mărfurilor industriale și pentru achitarea serviciilor prestate, precum și a mărimilor primelor și contribuțiilor obligatorii (modul de calculare se efectuează potrivit Hotărârii Guvernului nr. 285/2013²⁷).

Conform art. 58 alin. (4) din Codul de procedură penală victima dispune de dreptul de a fi asistată, în condițiile legii, de un avocat care acordă asistență juridică garantată de stat:

- 1) victima unei infracțiuni deosebit de grave sau excepțional de grave contra persoanei;
- 2) victima torturii, tratamentelor inumane sau degradante;
- 3) victima infracțiunilor cu caracter sexual;
- 4) victima violenței în familie;
- 5) victima traficului de ființe umane și victima traficului de copii, indiferent de faptul dacă este recunoscută în calitate de parte vătămată sau parte civilă.

În continuare, potrivit art. 20 din Legea nr. 198/2007 se acordă asistență juridică calificată indiferent de nivelul veniturilor:

- victimelor infracțiunilor de tortură, ale tratamentului inuman și degradant;
- victimelor traficului de ființe umane;
- victimelor violenței în familie;
- victimelor infracțiunilor privind viața sexuală;
- copiii victime ale infracțiunilor;
- persoanelor cu dizabilități severe sau accentuate.

În urma mai multor modificări operate la Legea nr. 198/2007, legiuitorul a extins categoriile de beneficiari de asistență juridică indiferent de nivelul de venit, cu includerea victimelor violenței în familie; victimelor traficului de ființe umane; victimelor torturii și relelor tratamente; solicitanților de azil, persoanelor cu dizabilități. De asemenea, în anul 2020 a fost extins și conceptul de asistență juridică de urgență garantată de stat, fapt care permite acordarea asistenței juridice de urgență victimelor violenței domestice și infracțiunilor sexuale la faza depunerii plângerii la orice oră a zilei (asistență 24/24).

Analiza realizată supra, ne arată că de la etapa adoptării Legii nr. 137 până în prezent la nivel legislativ lucrurile au evoluat în sens de extindere a categoriilor de victime care pot beneficia de asistență juridică garantată de stat necondiționat, indiferent de venitul acestora. De asemenea, au fost eficientizate și mecanismele de acordare a asistenței juridice, precum și ridicată calitatea asistenței urmare instruirilor realizate.

Cu toate acestea, unele modificări legislative efectuate nu au asigurat o sincronizare între toate actele normative, fapt care în anumite circumstanțe poate determina interpretarea și aplicarea greșită a prevederilor Legii nr. 137 în partea ce ține de acordarea asistenței juridice garantate de stat²⁸.

Pentru a realiza sincronizarea prevederilor legale a Legii nr. 137 cu prevederile Codului de procedură penală și Legea nr. 198/2007 se recomandă modificarea articolul 11 al Legii nr. 137 în partea ce ține de categoria victimelor care pot beneficia de asistență juridică garantată de stat necondiționat și anume: victimele infracțiunilor de tortură, ale tratamentului inuman și degradant; traficului de ființe umane; violenței în familie; victimele infracțiunilor privind viața sexuală; copiii victime ale infracțiunilor; persoanele cu dizabilități severe sau accentuate și solicitanții de azil.

---

²⁷[Regulamentul cu privire la modul de calculare a mărimii minimului de existență](#)

²⁸Prezentarea rezultatelor analizei complexe privind gradul de implementare a prevederilor Legii nr. 137/2016 privind reabilitarea victimelor infracțiunilor în cadrul ședinței Consiliului coordonator al Mecanismului național de referire pentru protecția și asistența victimelor infracțiunilor, din 27.03.2024.

Capitolul IV. Participarea în procedurile penale

În Republica Moldova, protecția victimelor infracțiunilor este reglementată prin diverse acte normative. Codul de procedură penală instituie prevederi legale-cadru pentru asigurarea drepturilor victimelor infracțiunilor. Legea nr. 137 stabilește cadrul legal special pentru reabilitarea și protecția drepturilor victimelor, menit să suplinească prevederile din Codul de procedură penală. Hotărârea Guvernului nr. 182/2022²⁹, care vizează crearea și dezvoltarea Mecanismului național de referire pentru protecția și asistența victimelor infracțiunilor pentru anii 2022-2026, de asemenea este relevantă pentru formarea sistemului de sprijinire a victimelor. Alte legi speciale privind prevenirea și combaterea violenței în familie și traficului de ființe umane, precum și instrumentele juridice internaționale, constituie baza legislativă de protecție și asistență pentru victimele criminalității.

Totuși, legislația procesual penală este principala sursă de drept pentru protecția victimelor și Legea nr. 137 nu trebuie aplicată izolat de Codul de procedură penală. Dimpotrivă, Directiva UE 2012/29 și Recomandarea Rec (2023)2 obligă statele să adopte un cadru normativ, dar lasă la discreția lor să stabilească ierarhia surselor de drept. Totuși, conflicte între sursele de drept principale, cum este Codul de procedură penală, și sursele de drept speciale, cum este Legea nr. 137, nu trebuie tolerate. În acest context, pentru îmbunătățirea accesului la servicii pentru victimele infracțiunilor în contextul procedurilor penale, se recomandă două modificări cu caracter conceptual la Legea nr. 137 și la Codul de procedură penală, după caz.

În primul rând, se propune extinderea garanțiilor pentru victimele infracțiunilor în afara formalităților unei proceduri penale. Astfel, este binevenită introducerea garanțiilor de protecție și servicii de suport pentru victime în cazul hotărârilor de neîncepere sau încetare a urmăririi penale, sau după finalizarea procedurilor penale. Recomandarea CM (2023)2 vizează drepturi ale victimelor în ansamblu, inclusiv perioada de după procesul penal, de exemplu, situația în care un infractor este eliberat din penitenciar/detenție. Aceste garanții pot fi dependente de motivele de încetare sau neîncepere a procedurilor penale pe motive de nereabilitare, amnistii sau grațieri.

În al doilea rând, este necesară includerea conceptului unei justiții restaurative (cunoscută de asemenea sub denumirea de "justiție reparatorie") comparativ cu justiția de retribuție. Justiția restaurativă este focusată pe victimă, atunci când justiția de retribuție este orientată spre pedepsirea infractorului. Aceste concepte implică o reformă fundamentală a cadrului normativ și pot fi incluse ca principii în Legea nr. 137 și Codul de procedură penală.

Capitolul V. Protecția victimelor

Acest capitol din Directiva UE 2012/29 conține mai multe clauze care par să nu fie abordate nici până în prezent de Legea nr. 137. Cele mai importante: evaluarea individuală a victimelor pentru a identifica nevoile de protecție specifice, dreptul la protecție al victimelor-copii în cursul procedurilor penale, dreptul la protecția vieții private. Aceste prevederi se regăsesc și în Recomandarea CM (2023)2 ca fiind demne de luat în considerare în vederea reglementării. Se recomandă elaborarea de prevederi legale după exemplul documentelor menționate.

Trebuie însă să menționăm că aspectul legat de protecția victimelor infracțiunilor sunt integrate în alte acte normative, cum ar fi Codul de procedură penală care prevede obligația organului de urmărire penală, a procurorului și a instanței de judecată de a lua măsuri pentru asigurarea securității participanților la proces și a altor persoane (art. 215 CPP), dar și posibilitatea aplicării măsurilor de protecție aplicate victimelor violenței în familie sau victimelor infracțiunilor cu caracter sexual (art. 215¹ CPP). Astfel, putem concluziona că protecția victimelor infracțiunilor este un aspect esențial al sistemului juridic, iar integrarea acestei

---

²⁹[Programul de creare și dezvoltare a Mecanismului național de referire pentru protecția și asistența victimelor infracțiunilor pentru anii 2022-2026](#)

protecții în acte normative precum Codul de procedură penală, subliniază angajamentul de a asigura securitatea tuturor participanților la procesul juridic.

Legislația națională prevede măsuri specifice de protecție pentru victimele violenței în familie și ale infracțiunilor cu caracter sexual, cum ar fi posibilitatea obținerii unei ordonanțe de protecție bazată pe evaluarea riscului. De aceea, considerăm că, integrarea și compatibilizarea acestor prevederi cu directivele europene este crucială pentru a asigura un nivel corespunzător de protecție la nivel național. Legea nr. 137 poate să conțină norme de referire la aceste mecanisme de protecție din alte legi.

Capitolul VI. Compensația financiară din partea statului

Analiza legislației naționale

O serie de deficiențe ale Legii nr. 137 au fost reflectate în Raportul de evaluare privind cea de-a treia rundă de evaluare a Republicii Moldova din partea Grupului de experți pentru acțiunea împotriva traficului de ființe umane al Consiliului Europei (GRETA) privind accesul la justiție și la un remediu efectiv pentru victimele traficului de ființe umane³⁰ și privind compensațiile financiare pentru victimele infracțiunilor prevăzute în această lege.

Deficiențele legislației constau, în principal, în faptul că au fost stabilite prea multe cerințe pentru solicitarea compensației financiare de către stat, în strânsă legătură cu caracterul inadecvat al organizării, care, la rândul său, se datorează sistemului complicat de dobândire a unui titlu legal pentru compensații financiare din partea făptuitorului.

Au fost evidențiate o serie de probleme în ceea ce privește punerea în practică a procedurilor de compensare menționate mai sus. În raport sunt enumerate un șir de probleme cu care se confruntă avocații specializați în aceste cauze. Spre exemplu, *„compensarea victimei depinde de succesul urmăririi penale și, prin urmare, eșecul colectării probelor duce la imposibilitatea victimelor de a dovedi prejudiciile materiale și morale. În plus, victima nu poate formula o cerere de compensare prin intermediul procedurilor civile, dacă procurorul nu aduce acuzații împotriva făptuitorului sau dacă instanța îl declară nevinovat. Depunerea unei cereri civile de despăgubire în cadrul procedurii civile, separat de cazul penal, este posibilă doar după ce cazul penal s-a încheiat cu o condamnare”, etc.*³¹

GRETA a reiterat importanța statutului specific de vulnerabilitate și dependență în care se află victimele. GRETA a îndemnat autoritățile din Republica Moldova să ia măsuri pentru a facilita și garanta accesul la despăgubiri pentru victimele traficului de ființe umane, inclusiv prin:

- abilitarea victimelor traficului de ființe umane de a-și exercita dreptul la despăgubire, prin asigurarea accesului la asistență psiho-socială și asistență juridică pe tot parcursul procedurilor;
- introducerea unei proceduri prin care victimele au dreptul de a obține o hotărâre privind despăgubirea din partea infractorului ca parte a procesului penal și solicitarea către instanțe de a preciza, dacă este cazul, motivele pentru care nu este avută în vedere acordarea de despăgubiri;
- abilitarea victimelor de a depune o cerere de despăgubire prin intermediul procedurilor civile chiar și atunci când nu a existat o condamnare penală;
- asigurarea faptului că colectarea de probe cu privire la prejudiciul suferit de victimă, inclusiv câștigul financiar obținut din exploatarea victimei, face parte din investigațiile penale, în vederea susținerii cererilor de despăgubire în instanță; și

³⁰Raportul de evaluare a celei de-a treia runde de evaluare a Republicii Moldova a Grupului de experți privind acțiunile împotriva traficului de ființe umane (GRETA) privind accesul la justiție și la un remediu efectiv pentru victimele traficului de ființe umane, GRETA(2020)11, 3 decembrie 2020, disponibil la adresa: <https://rm.coe.int/greta-2020-11-fgr-mda-en/1680a09538>

³¹Raportul GRETA, paragraful 77, p. 21.

- utilizarea bunurilor infracționale pentru a finanța compensațiile acordate de către stat³².

Totodată în cadrul interviurilor realizate s-a menționat o lacună legislativă ce ar permite obținerea compensației financiare, acordată de către stat victimelor infracțiunii de trafic de ființe umane exploatate prin muncă, pentru prejudiciul cauzat rezultă din salariul neplătit și condițiile de muncă și în alte cazuri în care prejudiciul ar rezulta din prejudiciul biologic³³. Chiar dacă Codul Civil revizuit (în vigoare de la 01 martie 2019) prevede în art. 19 alin 3³⁴ și în art. 2033³⁵, pe lângă încasarea prejudiciului patrimonial și moral, dreptul părții vătămate de a pretinde în mod separat și încasarea „prejudiciului biologic”, art. 15 din Legea nr. 137 și art. 219 aliniatele (3) și (4) din CPC nu reglementează acest aspect. Astfel, art. 15 din Legea nr. 137 prevede că la stabilirea cuantumului compensației financiare, acordată de către stat pentru prejudiciul cauzat prin acțiunile violente prin care a fost săvârșită infracțiunea, se iau în calcul:

- a) cheltuielile de spitalizare, tratament sau alte cheltuieli medicale suportate de victima infracțiunii;
- b) prejudiciul cauzat ochelarilor, lentilelor de contact, protezelor dentare și altor obiecte care constituie mijloace de realizare a funcțiilor unor părți individuale ale corpului uman;
- c) prejudiciul cauzat prin distrugerea sau deteriorarea bunurilor victimei infracțiunii sau prin deposedarea acesteia prin săvârșirea infracțiunii prevăzute la art. 12 alin. (2);
- d) prejudiciul cauzat prin pierderea capacității de muncă, dacă aceasta a fost provocată de faptele infracționale;
- e) cheltuielile de înmormântare a victimei infracțiunii, în cazul decesului acesteia.

Consecvent, art. 219 aliniatele (3) și (4) din CPC prevede că prejudiciul material se consideră legat de săvârșirea acțiunii interzise de legea penală dacă el se exprimă în cheltuieli pentru:

- 1) tratamentul părții vătămate și îngrijirea acesteia;
- 2) înmormântarea părții vătămate;
- 3) plata sumelor de asigurare, indemnizațiilor și pensiilor;
- 4) executarea contractului de depozit al bunurilor.

La evaluarea cuantumului despăgubirilor materiale ale prejudiciului moral, instanța de judecată ia în considerare suferințele fizice ale victimei, gravitatea și persistența suferințelor psihice, inclusiv legate de incapacitatea de a se apăra pe sine ori alte persoane, prejudiciul agrement sau estetic, pierderea speranței în viață, pierderea onoarei prin defăimare, suferințele psihice provocate de decesul rudelor apropiate etc.

În acest sens ar fi judicios de a completa art.15 din Legea nr. 137 și art. 219 alin.(3) din CPP cu o prevedere ce ar oferi posibilitate victimei să obțină compensații financiare acordate de către stat pentru prejudiciul biologic, iar în cazul victimelor traficului de ființe umane pentru prejudiciul cauzat rezultat din salariul neplătit și condiții de muncă precare.

Astfel, Legea nr. 137 prevede că victimele infracțiunilor beneficiază de dreptul la compensare financiară, cu respectarea anumitor condiții și anume:

- persoana este victimă a unei infracțiuni indicate în art. 12 alin. (2)³⁶ săvârșită pe teritoriul Republicii Moldova, de o altă persoană fără acordul victimei;

---

³²Raportul GRETA, paragraful 93, p. 24.

³³Prejudiciul biologic consta în însăși vătămarea corporală cauzată prin fapta prejudiciabilă și este considerat un prejudiciu nepatrimonial (prejudiciu moral) în cazul vătămării sănătății care se caracterizează prin pierderea sau diminuarea unei capacități a corpului uman.

³⁴Art. 19 alin. 3 Cod civil, (3) Se consideră prejudiciu nepatrimonial (prejudiciu moral) suferințele fizice și psihice, precum și diminuarea calității vieții. În cazul vătămării sănătății, prejudiciul nepatrimonial cuprinde, de asemenea, pierderea sau diminuarea unei capacități a corpului uman (prejudiciu biologic).

³⁵Articolul 2033. Repararea prejudiciului biologic cauzat prin vătămare a integrității corporale sau prin altă vătămare a sănătății: (1) În cazul vătămării integrității corporale sau altei vătămări a sănătății, pe lângă repararea prejudiciului patrimonial și celui moral, se va plăti o despăgubire separată pentru însăși vătămare (prejudiciul biologic). (2) Vătămarea sănătății cuprinde și vătămarea sănătății mintale doar dacă ea se manifestă printr-o maladie sau o stare care necesită asistență ori un serviciu medical.

³⁶Notă: Au dreptul la compensare financiară victimele infracțiunilor prevăzute la următoarele articole din Codul penal: art. 145 (omor intenționat), art. 146 (omor săvârșit în stare de afect), art. 149 (lipsirea de viață din imprudență), art. 151 alin. (4) (vătămarea intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății soldată cu decesul persoanei), art. 158 (traficul de organe, țesuturi și celule umane), art. 164 alin. (3) lit. b) (răpirea unei persoane care a cauzat din imprudență o vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății ori decesul acesteia), art. 165 (traficul de ființe umane), art. 166 alin. (3) (privațiunea ilegală de libertate), art.166¹

- victima este cetățean al Republicii Moldova, cetățean străin sau apatrid, care se afla legal pe teritoriul Republicii Moldova la data comiterii infracțiunii și solicită compensație financiară.

Alte condiții care trebuie întrunite cumulativ sunt:³⁷

- actul de constatare a săvârșirii infracțiunii a intrat în vigoare (este definitiv și irevocabil). Prin act de constatare a săvârșirii infracțiunii se are în vedere, după caz:
  - hotărârea instanței de judecată de condamnare;
  - hotărârea instanței de judecată de încetare a procesului penal pe temei de nereabilitare;
  - ordonanța procurorului de încetare a urmăririi penale în temeiul art. 275 pct. 4), 5), 7) și 8) și art. 285 alin. (2) pct. 2) și 3) din CPP sau al art. 53 din CP;
- cererea a fost depusă în termen de 3 ani de la data intrării în vigoare a actului de constatare a săvârșirii infracțiunii. În cazul în care victima infracțiunii este minor, iar reprezentantul acesteia nu a depus cererea în termenul indicat, acesta începe să curgă din momentul în care victima infracțiunii împlinește 18 ani;
- victima infracțiunii, personal sau prin reprezentantul său, a înaintat o acțiune civilă în cadrul procesului penal;
- dacă sursele făptuitorului sunt insuficiente pentru acoperirea prejudiciului rezultat din infracțiune, în cazul hotărârii definitive a instanței de judecată cu privire la acțiunea civilă izvorâtă dintr-o cauză penală, dacă aceasta nu a fost executată integral, benevol sau silit, în termen de 3 ani de la data intrării în vigoare a actului de constatare a săvârșirii infracțiunii;
- prejudiciul cauzat prin infracțiune nu a fost și nu poate fi compensat din alte surse (indemnizații, plăți din asigurări, despăgubiri acordate de către făptuitor, benevol sau silit, până la emiterea hotărârii instanței de judecată cu privire la acțiunea civilă născută dintr-o cauză penală de sine stătător sau în temeiul acesteia).

Hotărârea Guvernului nr. 965 din 14 noiembrie 2017³⁸ a instituit Comisia interdepartamentală pentru compensarea financiară de către stat a prejudiciului cauzat prin infracțiune ("Comisia"), care verifică îndeplinirea acestor condiții și decide asupra cererilor de compensații.

Chiar dacă prevederile prezentei legi referitoare la acordarea compensației, au intrat în vigoare la 1 ianuarie 2018, potrivit datelor prezentate de Ministerul Justiției până la momentul finalizării prezentei analize nu au fost formulate cereri pentru compensația financiară acordată de stat. În opinia participanților la analiză, lipsa cererilor privind acordarea compensației financiare din partea statului dovedește să acest mecanism este unul excesiv de complicat. Pentru a solicita o compensație, victima infracțiunii trebuie să treacă tot parcursul procesului penal, care de regulă durează ani de zile, și după aceasta trebuie să dovedească imposibilitatea executării sentinței penale în partea acordării compensațiilor. Pentru a dovedi acest lucru victimele trebuie să prezinte probe și să parcurgă mai multe formalități, atunci când majoritatea victimelor nu au o educație juridică specializată în acest sens.

Astfel, în cadrul prezentei analize s-a observat că mecanismul de acordare a compensațiilor în forma curentă poate fi descurajant datorită numărului mare de documente solicitate, care implică un efort substanțial din partea victimei. Pentru a simplifica acest mecanism, persoanele intervievate în cadrul analizei au sugerat eliminarea din lista de documente a actelor care pot fi obținute electronic de către Comisie, reducând astfel povara asupra victimelor. S-a propus ca referință mecanisme de constatare a eligibilității persoanelor pentru asistența juridică garantată de stat.

(tortura, tratamentul inuman sau degradant), art. 167 (sclavia și condițiile similare sclaviei), art. 168 (munca forțată, în cazul în care infracțiunea este săvârșită asupra unui minor), art. 171–175 (infracțiuni privind viața sexuală), art.201¹ (violența în familie), art. 206 (traficul de copii), art. 208¹ (pornografia infantilă), art. 208² (recurgerea la prostituția practică de un copil).

³⁷Raportul Republicii Moldova privind implementarea Convenției Consiliului Europei privind combaterea violenței față de femei și violenței în familie, MMPS, Chișinău, 2022. Disponibil online: <https://social.gov.md/wp-content/uploads/2022/10/Raport-Implementarea-Convenției-CE-privind-combaterea-violentei-fata-de-femei-2022c-2.pdf>

³⁸[Regulamentul Comisiei interdepartamentale pentru compensarea financiară de către stat a prejudiciului cauzat prin infracțiune](#)

De asemenea, s-a propus digitalizarea întregului mecanism care ar permite depunerea online a cererilor, similar cu procedurile existente în programele *Prima Casă* sau *Ajutor la contor*. Aceste schimbări ar putea face sistemul mai accesibil și mai puțin oneros pentru victime facilitându-le accesul la mecanisme de acordare a compensațiilor. Digitalizarea ar putea, de asemenea, să crească eficiența administrativă a mecanismului și să reducă din timpul de procesare al cererilor.

Conform Hotărârii Guvernului nr. 965/2017 și Legii nr. 137, victimele infracțiunilor sunt eligibile pentru a primi compensații financiare de la stat, cu condiția să demonstreze că făptuitorul nu dispune de resurse suficiente pentru a acoperi prejudiciul cauzat. Cadrul normativ nu oferă o claritate cum această sarcină de probare poate fi satisfăcută de victimă și prin care metode de probare victima ar putea confirma că persoana condamnată (debitorul) nu dispune de resurse suficiente pentru a acoperi prejudiciul cauzat.

Astfel, această sarcină poate implica prezentarea unor dovezi de la executorul judecătoresc care a atestat că executarea silită a documentului executoriu nu a fost posibilă din cauza incapacității de plată a debitorului. La modul practic, pentru a se conforma acestor prevederi, victima ar putea prezenta o încheiere de restituire a documentului executoriu³⁹ emisă de executorul judecătoresc, care confirmă că debitorul nu are bunuri sau venituri suficiente pentru a satisface creanțele. Totuși această procedură poate fi complexă și de lungă durată.

Unii intervieuați în cadrul analizei au optat pentru excluderea acestei condiții din textul Legii nr. 137 și a Hotărârii Guvernului nr. 965/2017, considerând că ar fi suficientă o declarație pe propria răspundere din partea victimei cu referire la faptul că titlul executoriu nu a fost executat în mod benevol sau silit. Această opțiune ar facilita accesul victimei la compensație. Totuși, această opțiune reflectă dificultatea găsirii unui echilibru dintre accesul facil al victimei la compensații și interesul general de gestionare corectă a fondurilor publice. O declarație pe propria răspundere ar putea simplifica procesul de compensare, dar totodată ar naște și preocupări rezonabile despre posibilele abuzuri din partea victimelor. În acest context, autoritățile sunt chemate să evalueze cu atenție avantajele și riscurile potențiale a unei asemenea măsuri pentru a asigura un echilibru între interesul protecției eficiente a victimelor și responsabilitatea de administrare a resurselor statului.

O alternativă a declarației pe propria răspundere, care de asemenea ar simplifica procedura de confirmare a insolvenței debitorului, ar putea fi introducerea unui mecanism similar cu cel existent în România. Astfel, acesta din urmă oferă trei tipuri de proceduri de insolvență: pe bază de plan de rambursare a datoriilor, prin lichidare de active sau o procedură simplificată. Detaliile acestor forme ar putea cercetate suplimentar, odată ce autoritățile din Moldova ar accepta această alternativă.

În cadrul analizei s-a menționat că legislația Republicii Moldova, sub anumite aspecte, prevede condiții mai generoase de acordare a compensației victimelor violenței în familie și victimelor infracțiunilor privind viața sexuală. Astfel, art.12 alin.(2) al Legii nr. 137 prevede posibilitatea compensațiilor pentru toate formele atenuante și agravante ale infracțiunilor prevăzute de art.171–175 CP (infracțiuni privind viața sexuală) și art. 201¹ CP (violența în familie), indiferent de gravitatea vătămării corporale sau a prejudiciului cauzat sănătății victimei. Articolul 30 alin.(2) al Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice face referință la victimele care au suferit vătămări corporale grave sau deteriorarea gravă a sănătății. Astfel, legislația Republicii Moldova, extinde dreptul la compensații unui cerc mai larg de victime violenței în familie și ale infracțiunilor privind viața sexuală, indiferent de gradul de prejudiciu. Aceste prevederi sunt progresive și urmează a fi marcate pozitiv⁴⁰.

---

³⁹Art. 86 alin (1) lit. (b) din Codul de executare al Republicii Moldova, după achitarea cheltuielilor de executare, documentul executoriu care nu a fost executat ori care a fost executat parțial se restituie creditorului sau instanței de judecată/agentului constator în cazul în care debitorul nu are bunuri ori venituri sau bunurile lui nu sunt suficiente pentru satisfacerea creanțelor.

⁴⁰Prezentarea rezultatelor analizei complexe privind gradul de implementare a prevederilor Legii nr. 137/2016 privind reabilitarea victimelor infracțiunilor în cadrul ședinței Consiliului coordonator al Mecanismului național de referire pentru protecția și asistența victimelor infracțiunilor, din 27.03.2024.

Suplimentar, Legea nr.137 conține și o altă deficiență care limitează dreptul victimelor la o compensație financiară. Legea nr. 137 nu oferă posibilitatea acordării unei compensații intermediare/primare așa cum este prevăzut în Convenția de la Istanbul. O asemenea compensație ar putea fi necesară pentru victimele care au nevoie urgentă de ajutor și nu pot aștepta finalizarea procedurilor judiciare. Lipsa unei asemenea forme de compensații rezultă din prevederile art. 14 alin.(1) pct.2) al Legii nr. 137, care stabilește posibilitatea acordării compensației doar cu condiția depunerii cererii în termen de 3 ani de la data când actul de constatare a săvârșirii infracțiunii a intrat în vigoare (este definitiv și irevocabil). Cu alte cuvinte o compensație poate fi acordată doar după finalizarea procesului penal.

O asemenea formă de compensație cu titlu prealabil se observă în practica României⁴¹ unde există posibilitatea acordării unui avans din compensația financiară în situații de necesitate urgentă. Astfel, dacă victima se află într-o situație financiară precară, ea poate solicita de la autoritățile române un avans din compensația financiară. Cererea pentru avans poate fi formulată oricând după sesizarea organelor de urmărire penală și cel mai târziu în termen de 30 de zile de la data depunerii cererii de compensație. Avansul solicitat se va încadra în limita unei sume echivalente cu 10 salarii de bază minime brute pe țară stabilite pentru anul în care victima solicită avansul. Cererea se soluționează în termen de 30 de zile de la data solicitării de doi judecători din cadrul Comisiei pentru acordarea de compensații financiare. Victima care a beneficiat de un avans din compensația financiară va fi obligată la restituirea acestuia dacă nu depune cerere pentru compensație financiară în termenul prevăzut de lege. Dacă cererea de compensație financiară este respinsă, victima va fi obligată la restituirea avansului, cu excepția cazului în care cererea a fost respinsă numai pentru motivul că făptuitorul nu este insolubil sau dispărut.

Astfel, Republica Moldova poate să se inspire din aceste practici și ar putea introduce în legislație prevederi asemănătoare cu cele din legislația României care să permită victimelor infracțiunilor, în situații de urgență, să solicite un avans din compensația financiară. Modificările legislative trebuie să prevadă criteriile de determinare a situațiilor urgente și criteriile de evaluare a stării materiale precare a victimei. O compensație în situații de urgență va fi în concordanță cu angajamentele asumate de Republica Moldova prin ratificarea Convenției de la Istanbul.

Unele condiții ale Legii nr. 137 sunt problematice deoarece restrâng nejustificat posibilitatea de reabilitare a victimelor prin limite formale. Astfel, prevederile art. 12 alin.(3) instituie situații negative, atunci când victima nu are dreptul la compensație financiară acordată de către stat:

- dacă nu a sesizat organele de urmărire penală despre săvârșirea infracțiunii în cazul în care pornirea urmăririi penale are loc doar în baza plângerii prealabile a victimei conform articolul 276 CPP;
- a refuzat intenționat să contribuie la descoperirea infracțiunii în cadrul urmăririi penale sau al judecării cauzei, cu excepția cazului în care aceasta are dreptul de a nu face declarații conform legii.

Pentru a asigura respectarea drepturilor și intereselor legitime ale victimelor infracțiunilor, se propune excluderea din art. 12 alin. 3 litera c) a condiției care prevede că victima nu are dreptul la primirea compensației dacă nu a sesizat organele de urmărire penală despre săvârșirea infracțiunii în cazul în care pornirea urmăririi penale are loc doar în baza plângerii prealabile a victimei conform art. 276 din Codul de procedură penală.

Una din condițiile stipulate în art. 14 al legii pentru a beneficia de compensații cere victimei infracțiunii să aibă statut procesual de parte civilă în cadrul procesului penal. Nu este clară utilitatea practică a acestei condiții de avea o calitate de parte civilă din momentul în care statul, dacă acordă compensații direct victimei, poate să se substituie în calitatea de parte civilă, potrivit art. 221 CPP, în raport cu bănuț, învinuit, inculpat, sau persoane civilmente responsabile în procesul penal.

---

⁴¹Disponibil online: https://e-justice.europa.eu/491/RO/if_my_claim_is_to_be_considered_in_this_country?ROMANIA&action=printMS&member=1

Analiza practicii judiciare relevă că, de regulă, un număr neînsemnat de persoane vătămate depun cerere de intentare a acțiunii civile în cadrul procesului penal. O explicație oferită de participanții la cercetare se referă la ipoteza că victimele nu cunosc suficient astfel de proceduri și nu beneficiază de o asistență juridică eficientă. O acțiune civilă necesită mai mult efort de a aduna probe pentru justificarea cuantumului prejudiciului, întocmirea cererii și susținerea acesteia în instanța de judecată. În practică, participanții în procedurile penale se focusează pe aspectele penale, și victima rămâne neajutorată în partea pretențiilor sale civile, chiar dacă procurorul este obligat să susțină victima în menținerea acțiunii civile. Astfel, potrivit raportului *Acces la justiție și remedii efective pentru victimele traficului de ființe umane*⁴², în practică, nici reprezentanții organului de urmărire penală și instanțele de judecată nu asigură întotdeauna prezentarea informațiilor despre dreptul la despăgubire într-un mod clar, accesibil și pe înțelesul victimei⁴³.

Respectiv, Legea nr. 137 ar trebui să compenseze aceste neajunsuri în practică și să instituie un alt remediu menit să suplinească dreptul victimelor la acțiunea civilă în cadrul sau după un proces penal, fie prin instituirea automată a dreptului la asistență juridică la formularea unei acțiuni civile, fie prin mecanisme de substituție a statului în poziția părților civile pentru victime aflate într-o situație special vulnerabilă.

Un alt impediment în obținerea despăgubirilor civile ține de incertitudinea executării și dificultățile ce apar în legătură cu punerea în executare a unei hotărâri prin care instanța de judecată a dispus încasarea despăgubirilor civile. Reprezentanții UNEJ au specificat că în practică, din numărul total de titluri primite spre executare, cele ce fac obiectul Legii nr. 137 nu constituie nici 0,05 %, deoarece victimele nu cunosc nici prevederile legale și nici procedura de executare. Alți specialiști intervievați au indicat că rata de executare a despăgubirilor civile pentru victimele infracțiunilor nu este foarte mare, deoarece majoritatea debitorilor nu dețin bunuri care ar garanta executarea silită, iar dacă se află în detenție nu au venituri care pot fi urmărite de executorii judecătorești. Această situație face ca executarea silită a hotărârilor de acordare a despăgubirilor să dureze mult timp, iar victima să nu fie efectiv despăgubită.

La barierele în obținerea despăgubirilor se adaugă și cele legate de problemele eficienței sistemului de executare forțată, cum ar fi costurile excesive de executare, imposibilitatea executării în privința debitorilor care locuiesc în stânga Nistrului, dificultăți în identificarea executorului judecătoresc care administrează un dosar de executare; menținerea unor măsuri de asigurare după termenul legal, comunicare deficitară cu unii executori judecătorești, volumul mare de dosare neexecutate etc⁴⁴.

Există și impedimente cu caracter normativ. Spre exemplu, victimele anumitor infracțiuni sunt scutite de la plata avansării taxelor pentru actele executorului judecătoresc⁴⁵, în cazul în care prejudiciul este compensat sub formă de prestații bănești periodice. Deoarece nu toate infracțiunile rezultă într-un prejudiciu care poate fi reparat prin prestații periodice, unele categorii de victime, cum ar fi cele ale violului, sunt obligate să suporte costurile procedurii de executare.

În acest context se propune extinderea articolului 37 alin (7) lit (b) din Codul de executare, pentru a include și victimele infracțiunilor cu drept de a solicita compensație financiară de la stat, conform prevederilor Legii nr. 137. Această modificare ar putea îmbunătăți semnificativ accesul la justiție pentru victimele infracțiunilor, asigurând că toate categoriile de victime beneficiază de suportul necesar în procesul de reabilitare și compensare a prejudiciilor suferite.

Totodată se recomandă completarea articolului 15 alin (2) din Codul de executare cu o prevedere prin care instanța de judecată prezintă din oficiu titlul executoriu spre executare în

---

⁴²Disponibil la adresa: [Acces la justiție și remedii efective pentru victimele traficului de ființe umane](#)

⁴³*Ibidem*, p. 13

⁴⁴<https://rm.coe.int/expert-report-enforcement-of-court-decisions-rom/1680a179f1>, p. 11

⁴⁵Art. 37 alin (7) lit (b) din Codul de executare al Republicii Moldova prevede că de obligația avansării taxelor pentru efectuarea din oficiu a actelor executorului judecătoresc sunt scutiți creditorii conform documentelor privind încasarea sumelor bănești pentru reparația prejudiciilor cauzate prin vătămarea integrității corporale, prin o altă vătămare a sănătății sau prin deces, dacă reparația se efectuează sub formă de prestații bănești periodice.

cauzele ce țin de încasarea prejudiciului cauzat prin infracțiunile în cazurile ce sunt eligibile pentru compensația financiară din contul statului, conform Legii nr. 137.

O altă recomandare formulată de reprezentanții UNEJ se referă la subvenționarea costurilor procedurii de executare care ar putea îmbunătăți garantarea executării titlurilor executorii, conform Legii nr. 137. Propunerea UNEJ implică crearea unui mecanism de subvenționare similar celui existent pentru avocații care oferă asistență juridică garantată de stat. Această inițiativă ar putea reduce povara financiară a executorilor judecătorești și ar putea accelera procesul de executare. Subvenționarea ar putea fi realizată prin fonduri de stat, iar implementarea unei astfel de măsuri ar putea necesita o analiză detaliată a impactului bugetar și a beneficiilor pe termen lung pentru sistemul de justiție.

Legea nr. 137 nu prevede nici instituirea unui fond special pentru asigurarea executării deciziilor de compensare a victimelor infracțiunilor. Astfel, sursele și mecanismul de acumulare a mijloacelor necesare pentru plata compensațiilor financiare nu sunt clar definite. Legea se limitează la prevederea că aceste compensații se achită din contul bugetului de stat, fără a specifica modalitatea de repartizare a sumelor între diferitele autorități implicate în procesul de reabilitare a victimelor infracțiunilor.

Astfel, se propune introducerea unei norme care ar reglementa crearea unui Fond sau Program de compensare a victimelor infracțiunilor. Constituirea unui fond special, nu este un proces simplu și necesită o strategie. Cheltuielile din fond vor fi greu de planificat din cauza imprevizibilității și caracterului variabil al compensațiilor. Anumite compensații pot fi fixe cum ar fi un avans la compensația financiară în cazuri de urgență. Alte compensații vor depinde de mărimea prejudiciului material dovedit și gravitatea prejudiciilor morale. Finanțarea acestui fond poate proveni din diverse surse, din bugetul de stat și din venituri generate de vânzarea bunurilor confiscate sau din amenzi penale. Crearea unui fond implică modificări ale cadrului normativ cu privire la procesul bugetar.

Bune practici privind compensarea financiară a victimelor infracțiunilor

Portugalia și Austria sunt cele două exemple selectate pentru a fi descrise ca bune practici.

Portugalia

Comisia pentru protecția victimelor infracțiunilor (Comisia) este un organism administrativ independent, care activează pe lângă Ministerul Justiției și este competent să acorde compensații din partea statului către victimele infracțiunilor violente și ale violenței în familie.

Programul de compensare este finanțat prin alocări de la bugetul de stat denumite Seguro Social (asigurare socială).

În Portugalia, există două prevederi legale în baza cărora victimele pot formula cereri de compensare financiară din partea statului: una mai generală dedicată victimelor infracțiunilor violente și una specială pentru victimele violenței în familie. Cererile trebuie să fie adresate Comisiei care este competentă să decidă cu privire la acordarea compensației financiare în baza ambelor prevederi legale.

Pentru o cerere în temeiul prevederii generale, se instituie următoarele condiții pentru solicitant care:

- este victima unei infracțiuni violente pentru care este prevăzută o pedeapsă maximă cu închisoarea de 5 ani sau mai mult;
- se află în întreținerea unei victime decedate în urma rănilor suferite;
- sau a asistat victima unei infracțiuni violente sau a cooperat cu autoritățile pentru a preveni o infracțiune și a suferit leziuni grave în urma acestui fapt;
- a demonstrat că compensațiile solicitate în cadrul procesului penal nu vor putea fi acordate sau că făptuitorul nu va putea plăti.

Pe de altă parte, se poate depune o cerere de despăgubire în cadrul acestui program chiar dacă nu se știe cine a comis infracțiunea sau dacă nu există suficiente dovezi pentru a acuza sau condamna suspectul.

Pentru o cerere în temeiul legii privind violența în familie, victima trebuie să îndeplinească cumulativ următoarele condiții:

- vătămarea a lăsat-o cu incapacitate permanentă sau temporară de muncă mai mult de 30 de zile;
- vătămarea a afectat considerabil modul său de viață;
- nu a obținut compensații în cadrul procedurilor penale sau cel mai probabil făptuitorul nu-i va compensa prejudiciile și nu va putea fi compensată din alte surse.

Pe pagina web a Comisiei se precizează că „*Suma maximă acordată, în prezent, în cadrul acestei scheme este de €34 680. Această sumă poate fi plătită, de exemplu, persoanei aflate în întreținerea victimei care a decedat sau victimei care a suferit leziuni grave, care i-au schimbat viața. Atunci când decide cu privire la suma compensațiilor, Comisia va lua în considerare orice plăți primite deja din alte surse, inclusiv de la făptuitor și de la serviciile de asistență socială.*”

În ceea ce privește victimele infracțiunii de violență în familie, compensarea se acordă în forma unui venit lunar începând din momentul destrămării familiei, cu condiția că victima, ca urmare a infracțiunii, să fi rămas într-o situație de deficit economic grav. Suma maximă acordată, în prezent, în cadrul acestei scheme este echivalentă cu salariul minim național, plătită lunar pentru o perioadă de 6 luni, care poate fi prelungită pentru o perioadă suplimentară de 6 luni.

Cererea trebuie depusă la Comisie, preferabil online. Pentru depunerea cererii nu se percepe nicio taxă și angajarea unui reprezentant legal nu este obligatorie.

Austria

Principala autoritate de implementare a legii austriece privind victimele infracțiunilor este Oficiul Federal pentru Afaceri Sociale și Persoane cu Dizabilități din cadrul Ministerului Afacerilor Sociale din Austria. Programul de reparații a victimelor este implementat de birourile regionale austriece de servicii sociale (Bundessozialämter). Ministerul Afacerilor Sociale acționează în calitate de organism de supraveghere. Cererile trebuie să fie obținute și depuse la biroul austriac de servicii sociale competent (Bundessozialamt). Solicitantul va primi o notificare după o perioadă de la 2 până la 9 luni, dar în cazuri speciale, poate exista o perioadă de așteptare de peste 12 luni.

Programul de compensare este finanțat din amenzile aplicate infractorilor condamnați și din alte surse.

Compensațiile se plătesc pentru o acțiune ilicită și intenționată pasibilă unei pedepse cu închisoarea mai mare de șase luni și care a avut ca rezultat vătămarea sănătății. Despăgubirile pot fi acordate și rudelor sau persoanelor aflate în întreținerea victimelor care au decedat (sau, în anumite circumstanțe, au supraviețuit). Se așteaptă de la victime să coopereze în cazul urmăririi penale, iar autorul infracțiunii nu trebuie, în mod necesar, să fie identificat sau condamnat. Victima nu este obligată să ceară mai întâi despăgubiri din partea făptuitorului.

Există asistență sub formă de compensații pentru pierderea veniturilor sau întreținere, pentru îngrijire terapeutică, pentru costul intervențiilor de criză ale psihologilor și psihoterapeuților clinici și de sănătate, pentru îngrijire ortopedică, reabilitare medicală, reabilitare profesională și reabilitare socială, în final, compensații forfetare pentru durere și suferință.

Nu este necesară completarea unui formular de cerere. Refuzul autorității poate fi contestat la Curtea Constituțională.

Există o grilă de sume maxime privind compensarea pentru salariile pierdute, pierderea întreținerii, costurile de înmormântare, orbire și indemnizații de viață asistată (aproximativ 2000 EUR - începând cu anul 2020).

Concluzii

În rezultatul analizei s-a ajuns la următoarele concluzii:

- Adoptarea Legii nr. 137 a fost un pas important pentru reabilitarea victimelor și asigurarea protecției drepturilor lor. Cu toate acestea, aplicarea practică a legii pare să fi întâmpinat obstacole, întrucât până în prezent nu s-au înregistrat cazuri de acordare de compensații financiare victimelor, comparativ cu solicitările ce vizează alte servicii garantate de Legea nr. 137. Această situație subliniază importanța revizuirii și îmbunătățirii mecanismului de compensare.
- Definiția de „victimă a infracțiunii” expusă în art. 1 alin. (3) al Legii nr. 137 exclude alte victime eligibile care fac parte din ”membri de familie” în sensul larg al noțiunii de ”familie”, în sensul propus de Directiva 2012/29/UE și Recomandarea CM (2023)2.
- Articolul 1 alin (3) din Legea nr. 137 face distincție între anumite servicii destinate victimelor directe și indirecte, dar le confundă și nu le definește, în sensul propus de Directiva 2012/29/UE și Recomandarea CM (2023)2.
- Legea nr. 137 nu a stabilit restricții legate de cetățenie sau de locul în care a fost săvârșită infracțiunea în partea ce vizează accesul la serviciile prevăzute în art. 2. Cu toate acestea, art. 9 alin (2), art. 11 alin (1) și 13 alin (1) condiționează obținerea serviciilor de consiliere psihologică, asistenței juridice și a compensației financiare din partea statului de faptul șederii legale a victimei pe teritoriul Republicii Moldova. Or legalitatea șederii nu trebuie să fie piedică pentru victima unei infracțiuni comise pe teritoriul statului care oferă reabilitarea victimei.
- Prevederile Legii nr. 137 nu sunt pe deplin armonizate cu normele Convenției de la Varșovia și ale Directivei 2011/36/UE, care garantează accesul la asistență psihologică, inclusiv pe termen lung, pentru victimele care nu sunt implicate formal în procesul penal.
- Legea nr. 137 garantează accesul la servicii de consiliere psihologică gratuită pentru victimele traficului de ființe umane (art. 165 și 206 CP) și ale violenței în familie (art. 201¹CP), dar și pentru victimele altor infracțiuni (art.145, 146.149-151.158, 160, 164, 166, 166¹, 167, 168, 171-175, 188, 208¹ și 208² CP), cu condiția participării acestora la procesul penal și impunând cerința legalității reședinței pe teritoriul Republicii Moldova. Or statutul de reședință legală nu trebuie să fie determinant pentru acordarea consilierii psihologice.
- Există un vid legislativ în ceea ce privește reglementarea exercitării profesiei de psiholog în Republica Moldova, inclusiv lipsa unui sistem de licențiere și acreditare a profesiei de psiholog. Această situație afectează accesibilitatea serviciilor de consiliere psihologică și administrarea probelor în cazul victimelor infracțiunilor.
- Procesul actual pentru primirea compensațiilor financiare de la stat este descurajant datorită numărului mare de formalități și costuri suplimentare pentru documentele necesare.
- Prevederile art. 11 alineatul (2) al Legii nr. 137 nu sunt sincronizate cu modificările operate în Codul de procedură penală și Legea nr. 198/2007 în materia de acordare a asistenței juridice garantate de stat și categoriile de beneficiari de asistență juridică indiferent de nivelul de venit.
- Prevederile art.12 alin.(3) din Legea nr. 137, indică că victima nu are dreptul la compensație financiară acordată de către stat: dacă nu a sesizat organele de urmărire penală despre săvârșirea infracțiunii în cazul în care pornirea urmăririi penale are loc doar în baza plângerii prealabile a victimei conform art. 276 CPP. Această condiție constituie un impediment formal pentru solicitarea compensației și trebuie revăzută.

- Compensarea victimei depinde de finalitatea procesului penal și, prin urmare, eșecul colectării probelor duce la imposibilitatea victimelor de a dovedi prejudiciile materiale și morale. În plus, victima nu poate formula o cerere de compensare, dacă statul nu a reușit să dovedească vinovăția sau procesul este tergiversat, or din cauza că a intervenit prescripția sau procesul a fost încetat pe motive de nereabilitare sau din cauza renunțării procurorului la învinuire. Măsurile de compensare a victimei în aceste situații trebuie revăzute.
- Legea nr. 137 nu oferă claritate pentru cauzele când acțiunea civilă în cadrul procesului penal a fost admisă în principiu dar fără stabilirea cuantumului prejudiciilor.
- Legea nr. 137 nu prevede măsuri specifice pentru protecția și reabilitarea victimelor când fapta de violență în familie a fost calificată sau recalificată în baza art. 78/1 Cod Contravențional.
- Legea nr.137 nu oferă posibilitatea acordării unui avans din compensația financiară în situații de urgență care ar putea fi necesară pentru victimele până la finalizarea procedurilor judiciare.
- Există o lacună legislativă în partea reglementării posibilității de obținere a compensației financiare, acordată de către stat pentru prejudiciul biologic, dar și pentru victimele infracțiunii de trafic de ființe umane exploatate prin muncă, pentru prejudiciul cauzat rezultă din salariul neplătit și condiții de muncă precare.
- Cadrul normativ nu oferă o claritate în partea ce vizează sarcina excesivă de probare de către victimă a incapacității de plată a persoanei condamnate (debitorul).
- Simplificarea listei de documente necesare pentru cererea de compensație ar putea elimina obstacolele inutile în calea victimelor care caută sprijin.
- Dezbaterile privind modificarea Legii nr. 137 și a Hotărârii Guvernului nr. 965/2017, reflectă dificultatea de găsire a unui echilibru între interesul victimei de a avea acces facil la compensații și interesul public cu privire la gestionarea fondurilor publice. De exemplu, o normă privind declarația pe propria răspundere a victimelor ar putea simplifica procesul de compensare, dar va ridica preocupări legate de posibilele abuzuri și necesitatea unui control financiar riguros.
- Legea nr. 137 nu prevede instituirea unui fond special pentru asigurarea executării deciziilor de compensare a victimelor infracțiunilor. Astfel, sursele și mecanismul de acumulare a mijloacelor necesare în bugetul de stat destinate pentru plata compensațiilor financiare a victimelor nu sunt clare.
- Modelul portughez de compensare pentru victimele infracțiunilor ar putea servi drept un exemplu pentru Republica Moldova, având în vedere asemănări dintre cele două sisteme juridice.
- Adoptarea unui model distinct de compensare pentru victimele violenței în familie ar fi binevenit pentru îndeplinirea angajamentelor Republicii Moldova asumate prin ratificarea Convenției de la Istanbul.

Recomandări

Recomandările vizează modificarea și completarea Legii nr. 137 și a altor acte normative:

- Introducerea unor prevederi care să declare **principiile** care stau la baza reabilitării victimelor infracțiunilor, cum ar fi: principiile nediscriminării, confidențialității, participării, incluziunii, accesibilității, calității serviciilor, individualizării potrivit nevoilor speciale și a vulnerabilității victimei, prevalenței interesului superior al copilului, etc.
- Includerea în Legea nr. 137 a conceptului unei justiții "restaurative" pentru a asigura aplicarea cadrului normativ cu focusare pe interesele victimei în raport cu interesele unei justiții de retribuție.
- Expunerea definiției de victimă directă și indirectă și delimitarea serviciilor de reabilitare în dependență de caracterul direct și indirect al prejudiciului.

- Revizuirea definiției „victimă a infracțiunii” expusă în art.1 alin. (2) din Legea nr. 137 prin extinderea conceptului de victime la sensul larg al ”membrului de familie”, care va include alte rude, concubini și parteneri civili, etc.
- Completarea Legii nr. 137 cu un articol care să asigure eligibilitatea victimelor pentru serviciile prevăzute în art. 2 alin (5) în baza unei declarații pe propria răspundere, ca o soluție prealabilă sau pentru situații urgente. În acest sens poate fi evaluată posibilitatea completării Legii nr. 137 cu o normă care acordă Structurilor Teritoriale de Asistență Socială competențe de evaluare a necesităților victimelor infracțiunilor și atribuirea statutului ce îi va permite să beneficieze de serviciile disponibile pentru victimele infracțiunilor. Norma nou introdusă trebuie să fi completată și cu o definiție a chestionarului de necesități ale victimelor infracțiunilor, dar și cu clarificarea subiecților care sunt în drept să completeze acest chestionar.
- Alinierea Legii nr. 137 la prevederile Convenției de la Varșovia, Recomandării CM (2023)2 și a Directivei 2011/36/UE, prin norme ce garantează accesul la asistență psihologică pentru victimele care nu au fost formal implicate în proces penal, nu au depus o sesizare organului de urmărire penală sau nu au raportat cazul organelor de drept.
- Alinierea Legii nr. 137 cu normele Convenției de la Lanzarote, Recomandării CM (2023)2 și a Directivei 2012/29/UE prin garantarea accesului la asistență psihologică pentru persoanele apropiate victimelor infracțiunilor în sensul larg al conceptului de familie, și nu doar aceleora incluse în lista membrilor de familie conform articolului 133¹ CP.
- Modificarea art. 9 alin (2), art. 11 alin (1) și 13 alin (1) din Legea nr. 137 prin extinderea dreptului la consiliere psihologică, asistență juridică garantată de stat și compensație financiară pentru victimele infracțiunilor indiferent de statutul lor de ”ședere legală” pe teritoriul Republicii Moldova, la momentul comiterii infracțiunii.
- Elaborarea cadrului normativ special care să reglementeze asistența psihologică și statutul profesiei de psiholog, inclusiv aspectele legate de licențiere și acreditare.
- Modificarea art. 11 din Legea nr. 137 în partea ce ține de categoria victimelor care pot beneficia de asistență juridică garantată de stat necondiționat și anume: victimele infracțiunilor de tortură, ale tratamentului inuman și degradant; traficului de ființe umane; violenței în familie; victimele infracțiunilor privind viața sexuală; copiii victime ale infracțiunilor; persoanele cu dizabilități severe sau accentuate și solicitanții de azil.
- Completarea art.15 din Legea nr. 137 și art. 219 alin.(3) din CPP cu o prevedere ce ar oferi posibilitate victimei să obțină compensații financiare, acordată de către stat pentru prejudiciul biologic, iar în cazul victimelor traficului de ființe umane prejudiciul cauzat rezultă din salariul neplătit și condițiile de muncă.
- Examinarea opțiunii de introducere a procedurilor de formulare a declarațiilor pe propria răspundere și reexaminarea sarcinii de probare impuse victimelor pentru verificarea incapacității de plată a debitorului.
- Evaluarea posibilității de subvenționare a costurilor procedurii de executare a titlurilor executorii conform Legii nr. 137.
- Introducerea unei prevederi în Hotărârea Guvernului nr. 182/2022, care va scuti victima ce a depus cerere pentru compensație de a prezenta documentele care pot fi obținute electronic de către Comisie prin accesarea bazelor de date sau a registrelor electronice.
- Excluderea din art. 12 alin 3 litera c) a textului care prevede că victima nu are dreptul la primirea compensației dacă nu a sesizat organele de urmărire penală despre săvârșirea infracțiunii în cazul în care pornirea urmăririi penale are loc doar în baza plângerii prealabile a victimei conform art. 276 din Codul de procedură penală.

- Introducerea unui articol care să prevadă procedura obținerii de către victimă a unui avans din compensația financiară în situații de necesitate urgentă (drept inspirație poate servi mecanismul similar din România, unde victimelor poate fi acordat un voucher în avansul plăților compensații).
- Coordonarea prevederilor Legii nr. 137 cu capitolul central al Directivei UE 2012/29 „*Participarea în procedurile penale*” și prevederile corespunzătoare ale Recomandării CM (2023)2 cu privire la implicarea activă a victimelor în procese penale.
- Introducerea unor garanții și drepturi speciale ale victimelor în cazul unor hotărâri de încetare a procedurilor penale pe motive de nereabilitare.
- Introducerea unui cadru legal care ar reglementa crearea unui Fond sau Program special pentru compensarea victimelor infracțiunilor.
- Elaborarea și aprobarea unui ghid de bune practici pentru profesioniști pentru aplicarea cadrului normativ relevant reabilitării victimelor infracțiunilor, după modelul altor ghiduri similare, de exemplu *Instrucțiunea metodică privind intervenția Poliției în prevenirea și combaterea cazurilor de violență în familie, aprobată de Inspectoratul General al Poliției prin Ordinul nr. 93*.